

Dětská kriminalita v brněnské městské aglomeraci

Martin Novotný

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin NOVOTNÝ**
Osobní číslo: **H118633**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dětská kriminalita v brněnské městské aglomeraci**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS" Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vyčlenění kriminality se zaměřením na dětskou kriminalitu
- na kriminalitu jako součást patologických jevů
- na specifika brněnské městské aglomerace
- na hlubinný výzkum
- na nároky a opatření v oblasti sociální pedagogiky

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Černíková, V. Prekriminalita dětí a kriminalita mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření. Praha: Tiskárna MV, p.o., 2002.

Matoušek, O., Matoušková, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2011.

Porada, V., Lukešová, A., Urbanová, P. Teoretická reflexe a identifikace společenských potřeb ve vazbě na aktuální problémy policejní praxe. Praha: Policejní akademie: 2003.

z.č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

z.č. 141/1961 Sb. – trestní řád

z.č. 218/2003 Sb. – o soudnictví ve věcech mládeže

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

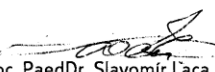
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Maršik Novotný
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 14.2.2014
.....

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí ke výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce popisuje kriminalitu dětí, se zaměřením na její hlavní formy a vývoj. Analyzuje současný systém prevence. Hodnotí příčiny vzniku a východiska tohoto sociálně patologického jevu. A hledá možnosti eliminace tohoto jevu.

Klíčová slova:

Kriminalita, sociálně patologické jevy, děti, prevence.

ABSTRACT

The bachelor's thesis describes the children delinquency, with a view to it's major forms and developement. Analyses the present system of crime prevention. It assesses the cause of the rise and solutions of this social-pathological phenomenon. And it looking for ways to eliminate this phenomenon.

Keywords:

Criminality, socially pathological phenomena, children, prevention.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování

Rád bych na tomto místě vyjádřil poděkování vedoucímu mé práce prof. PhDr. Pavlu Mühlpachrovi, Ph.D., za velmi cenné rady, připomínky a pomoc, kterou mi poskytl při vypracování této práce. Dále bych chtěl velmi poděkovat kurátorce pro mládež paní Bc. Dagmar Neugebauerové za spolupráci, vstřícnost a pomoc při realizaci výzkumné části této práce.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	10
1.1 SOCIÁLNÍ DEVIACE	10
1.2 SOCIÁLNÍ PATOLOGIE	12
1.3 PORUCHY CHOVÁNÍ SOUVISEJÍCÍ S DĚTSKOU KRIMINALITOU	13
2 KRIMINALITA JAKO FENOMÉN SOUČASNOSTI	18
2.1 PŘÍČINY VZNIKU KRIMINALITY	19
2.2 SPECIFIKA DĚTSKÉ KRIMINALITY	23
2.3 DĚTMI NEJČASTĚJI PÁCHANÉ TRESTNÉ ČINY	24
2.4 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST	26
3 PREVENCE KRIMINALITY	30
3.1 ČLENĚNÍ TYPŮ PREVENCE KRIMINALITY	31
3.2 PREVENCE KRIMINALITY V BRNĚ	33
3.3 SOUVISLOST PREVENCE DĚTSKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI A SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 EMPIRICKÁ ČÁST	38
4.1 VÝCHODISKA A CÍLE VÝZKUMU	38
4.2 VÝZKUMNÁ METODA	38
4.3 JEDNOTLIVÉ PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	39
4.4 ZÁVĚR VÝZKUMU	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM TABULEK	56

ÚVOD

Kriminalita jako taková se na světě vyskytuje tak dlouho jako člověk sám a stejně jako člověk vyvíjela se postupem času i kriminalita. Za jednu z nejzávažnějších odnoží kriminality můžeme označit kriminalitu dětí a mládeže. Dětská kriminalita je velmi aktuální celospolečenský problém, který se každý den dotkne každého z nás, ať už jsme přímo účastníkem nějakého trestného činu dětí nebo si o tomto jen přečteme v novinách. Děti by dle mého názoru měli být pro nás vším, je to naše budoucnost a proto bychom jejich péči, výchově a vzdělávání, měli věnovat dostatek úsilí a času. Toto je jeden z důvodů, proč jsem si dětskou kriminalitu vybral jako téma svoji bakalářské práce, dalším důvodem je moje práce u Policie České republiky, kde se s dětskou kriminalitou setkávám poměrně často. Takže výběr tohoto tématu byl pro mne dobrou kombinací mých pracovních zkušeností a teoretických znalostí získaných studiem.

Ze statistických údajů vyplývá, že dětská kriminalita na území České republiky v posledních šesti letech poklesla, avšak stále stoupá brutalita spáchaných skutků. V dnešní uspěchané době se i děti nějak rychleji vyvíjí a jen málokdo z nás je schopen si připustit, že něco tak krásného a úžasného jako je dítě, by bylo schopno spáchat i ty nejzávažnější trestné činy. Tato práce je takovýmito dětem věnována a pojednává o dětech, které mají celý život před sebou a už ve velmi mladém věku nemají příliš pozitivní vyhlídky. Jsou to děti, kterým soud uložil různá výchovná opatření, čímž právně potvrdil, že tyto děti se něčím liší a že nenaplňují plný význam slova dítě. Vystává tedy otázka, kde bylo pochybeno, že se dítě dostalo na dráhu kriminálního. Byly provedeny všechny potřebné opatření, aby k tomuto nedošlo, jaké faktory měli vliv na tom, že se z dítěte stal delikvent? Jaké se staly socializační chyby a jak těmto situacím předcházet? Toto jsou dle mého názoru nejzákladnější otázky, kterými by se měla společnost zabývat, snažit se nalézt odpovědi a odpovídajícím způsobem jednat. Cílem práce je přispět k hledání odpovědí na tyto otázky.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, kdy v první části je popsán fenomén kriminality z obecného hlediska i se zaměřením na dětskou kriminalitu, dále jsou zde rozebrány příčiny vzniku kriminality a také možná preventivní opatření. Druhá část práce je věnována praktickému výzkumu, kdy byly prostřednictvím případových studií popsány případy několika dětí, které spáchaly trestný čin. A na základě těchto údajů, byly určeny možné příčiny tohoto jednání a také případná opatření, která by přispěla k prevenci takového jednání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Sociálně patologické jevy se odvozují od tzv. normalit společnosti. Normy určité společnosti, nebo jakékoliv jiné sociální skupiny jsou vzorem chování jednotlivce jako člena tohoto sociálního útvaru. Normy chování jsou závislé na vývoji společnosti a v průběhu dějin se stále mění v závislosti na potřebách každé doby. V návaznosti na tento vývoj se mění i sociálně patologické jevy. Jednotlivé společnosti si vytváří vlastní normy chování i tresty za jejich porušování, čemuž odpovídá historický i momentální stav, kdy každá společnost (stát) má různé právní i morální normy, jež si sama vytváří. (Kraus, Hroncová a kol., 2010)

„Sociální chování můžeme ve vztahu k sociálním normám rozdělit takto: (Ondrejko, 2000, str. 9 in Hroncová, Kraus a kol., 2006, str. 7)

- konformní sociální chování, které je v souladu se společenskými normami,
- nekonformní, nápadné, provokuje sociální chování, které je ještě v rámci tolerančního limitu, společensky ještě akceptovatelné,
- deviantní, odchýlené od normality, které členíme na:
 - disociální,
 - asociální, antisociální,
 - delikventní,
 - kriminální.“

„V průběhu 20. století byly za sociálně patologické jevy označovány sebevražednost, alkoholismus, prostituce, rozvodovost, nezaměstnanost a válka, postupem času se k těmto jevům přidaly narkomanie, široké spektrum závislostí, násilí, agresivita a extremismus, který je dnes označován jako jeden z nejnebezpečnějších sociálně patologických jevů.“ (Mühlpachr, 2008, str. 55)

Tento výčet doplňuje Kraus a Hroncová (2010) ještě o kriminalitu a delikvenci, patologii rodiny, xenofobii a rasismus.

1.1 Sociální deviace

Pojem sociální deviace označuje porušení nebo výraznou odchylku od některé sociální normy nebo od souboru norem, které jsou větší částí určité sociální skupiny nebo společnosti uznávány. Nemusí se však vždy jednat o normy, jejichž porušení může být

právně či morálně trestáno. Nelze tedy sociální deviaci použít jako synonymum např. k pojmu kriminalita, ta je pouze jednou ze sociálně deviantních forem chování. (Fisher, Škoda, 2009)

Pojem sociální deviace je značně široký a neutrální, protože nedefinuje konkrétní normu, od níž se chování odchyluje. Dále není přímo řečeno, zda je odchylka pozitivní nebo negativní. (Mühlpachr, 2008)

„Z rozlišení na pozitivní a negativní deviace vyplývá, že každá odchylka od normy je deviací, tedy nejen její porušení, ale také extrémní dodržování.“ (Urban, Dubský, 2008, str. 43)

Příčinami vzniku sociálních deviací se v průběhu historie zabývalo mnoho vědních disciplín. V rámci jednotlivých disciplín rozlišujeme teorie vzniku jednofaktorové, které vyplývají z názorů, že sociálně deviantní jednání je způsobeno pouze jedním faktorem a teorie multifaktorové, podle kterých je deviantní jednání důsledkem vlivu několika faktorů. Postupem času a vlivem nových výzkumů převládla teorie multifaktoriální, kterou lze rozdělit na čtyři základní proudy:

- biologické teorie poukazují na dědičné předpoklady k deviantnímu chování,
- psychologické teorie nahlíží na deviantního jedince jako na nositele určité abnormality, která vznikla vlivem poškozené psychiky a duševních pochodů v osobnosti jedince,
- sociologické teorie přikládají největší vliv vývojovému prostředí, tedy společnosti,
- poslední a v současné době nejfrekventovanější názory jsou teorie polyetiologické, vycházející z nejaktuálnějších poznatků různých vědních oborů, ze kterých vyplývá, že za vznikem deviantního jednání je kombinací všech tří předchozích teorií.

(Hroncová, Kraus a kol., 2006)

Příčinám vzniku sociálních deviací se budu dále věnovat ve druhé kapitole.

Problematika sociálních deviací úzce souvisí se sociální pedagogikou, a to hlavně v oblasti předcházení těchto jevů, ale i při snižování a nápravě jejich následků. Vliv sociální pedagogiky na volnočasové aktivity, návyky zdravého životního stylu, stimulující výchovné přístupy, jsou hlavně u dětí a mládeže nejlepším způsobem předcházení vzniku sociálních deviací. Sociální pedagogika se však zabývá i problematikou nápravy, a to konkrétně v

oblasti resocializace, reedukace a terapie následků sociálních deviací. (Kraus, Hroncová a kol., 2010)

1.2 Sociální patologie

Autorem tohoto pojmu je anglický filosof Herbert Spencer (angl. *social pathology* něm. *Sozialpathologie*, franc. *Pathologie sociale*). Jde o souhrnný název pro označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. Patří sem i postihované formy deviantního jednání, dále také výzkum příčin jejich vzniku a existence. Každá taková patologie má svoji míru sociální škodlivosti. Čím je tato škodlivost větší, tím vyšší zájem má společnost o její eliminaci. (Mühlpachr, 2008)

Polský sociolog Adam Podgórecki vidí sociální patologii jako: „takový druh chování, takový typ instituce, takový typ fungování sociálního systému, který se nachází v základním protikladu k světonázorovým hodnotám, uznávaným v dané společnosti.“ (Podgórecki, 1969, str. 29 in Stankowski, 2001, str. 3 in Hroncová, Kraus a kol. 2006, str. 6)

Souvislost vzniku patologického jednání ve vztahu se společenskými faktory je zřetelná. Otázkou však zůstává, jaký vliv na vznik patologického jednání má osobnost nositele. Toto jednání je ve skutečnosti důsledek vlivu mnoha odlišných biopsychosociálních činitelů, které působí v inkriminované době ve vzájemné interakci. Důvody vzniku sociálně patologického jevu, tedy můžeme označit jako multifaktoriální. (Fisher, Škoda, 2009)

„V kontextu s tímto zjištěním došlo v teorii příčin vzniku sociálních patologií a deviací ke třem základním přístupům. Jsou to: (Winkler, Petrusek, 1997 in Fisher, Škoda, 2009, str. 28)

- Teorie, jež předpokládá existenci určitých typů lidí, kteří mají tendenci volit chování mimo společenskou normu.
- Teorie situační, předpokládá, že určité sociální situace navozují možnost vzniku a rozvoje sociální deviace.
- Teorie konjunktivní, jedná se o kombinaci obou předchozích přístupů, jejímž výsledkem je, že v určité situaci se určitý typ lidí bude chovat určitým způsobem.“

Je nutné odlišovat pojmy sociální patologie a sociální deviace, protože ne každá deviace je sociální patologií, v případě sociálních patologií, mluvíme vždy o něčem negativním, to však nemusí platit u sociálních deviací. (Fisher, Škoda, 2009)

„V případě, že by současný vývoj těchto nežádoucích jevů z hlediska kvantitativního i kvalitativního pokračoval, došlo by zcela jistě k ohrožení vývoje celé společnosti a jednotlivců, kteří v ní žijí.“ (Fisher, Škoda, 2009, str. 13)

1.3 Poruchy chování související s dětskou kriminalitou

„Poruchy chování lze charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající jeho věku, eventuálně na úrovni svých rozumových schopností.“ (Vágnerová, 2004, str. 779)

Jak uvádí dále Vágnerová (2004), poruchy chování můžeme rozdělit dle závažnosti, míry návaznosti či charakteru poruchového chování. Závažné problémy přetrvávající delší dobu v oblasti chování i mezilidských vztahů, můžeme chápat jako záporný znak pro budoucí vývoj. Takové problémy mohou znamenat vyšší možnost pozdějšího výskytu osobnostní poruchy, nejčastěji disociálního typu. Na základě charakteru poruch můžeme rozlišovat neagresivní poruchy chování (lhaní, záškoláctví, útěky a toulání) a agresivní porušování sociálních norem (šikana, vandalismus, rvačky a jiné násilnosti). Agresivní jednání ve většině případů narušuje a omezuje práva jiných osob, vzhledem k tomu je lze označit jako závažnější. Oba typy poruch chování, však nejsou přesně vyhraněny a mohou se vzájemně mísit a doplňovat. Dále si některé poruchy blíže popíšeme.

Lhaní

Podle Martínka (2009) každá nepravda, kterou dítě řekne, nemusí být vždy nutně lží. Na základě tohoto tvrzení můžeme diferencovat tři základní druhy lží:

- smyšlenku (konfabulaci),
- bájnou lež (pseudologia phantastica),
- pravou lež.

Smyslenka, jak uvádí Martínek (2009), je nejčastěji pozorovatelná u dětí předškolního věku a nejedná se o nic neobvyklého. Dítě v tomto věku si ještě neuvědomuje nepravdu toho, co říká. Svoje smyšlené představy si plete s realitou, se kterou si občas splete i svoje sny. Smyšlenku může způsobit nežádoucí dotaz starší osoby, nebo jí dítě doplňuje do vzpomínek, které si přesně nepamatuje. Dále může být způsobena odlišným dětským vnímáním, jako např. zkreslené vnímání času, rozměrů apod. V předškolním věku není smyšlenka nic neobvyklého, u starších dětí však může jít o psychické problémy, objevuje se u dětí s emoční labilitou, se sníženou rozumovou úrovní, nebo u infantilních dětí.

Bájná, nebo také bájivá lež se vyznačuje povídáním vymyšlených, dlouhých a nemožných historek, které si dítě vymyslí převážně v okamžiku, kdy na sebe chce upoutat pozornost. V těchto přípězích mívá dítě hlavní roli a snaží se tak vyvolat senzaci. S bájnou lží si nejčastěji setkáváme u dětí do 10 – 11 let věku, pokud však toto chování přetrvává i v pubertě, může se jednat o nějakou psychickou poruchu. V takovémto případě se jedinec začne ve svých lžích ztrácet, už neví co je pravda a co lež. (Martínek, 2009)

Vágnerová k bájivé lhavosti uvádí, že „uspokojuje alespoň na symbolické úrovni ty potřeby, které aktuálně nelze jiným způsobem saturovat.“ (Vágnerová, 2004, str. 793)

V případě **pravé lži**, si je dítě dobře vědomo toho, že neříká pravdu, charakteristickými rysy pravé lži je a úmysl a vědomí nepravdivosti. Jedná se o jistý způsob obrany ze strany dítěte, jehož cílem je vyhnout se problémům, nebo získat určitou výhodu, jež je většinou neoprávněná. Děti školního věku jsou na takové rozumové úrovni, že rozliší, co je pravda a co lež a také dobře vědí, že lhaní je špatné. Pokud však dítě lže i za těchto předpokladů, říká nepravdu proto, aby dosáhlo něčeho, co mu nenáleží, nebo není schopné zvládnout potřebu říkat nepravdu, i přes to, že ze lži nemá žádnou výhodu ani zisk. (Vágnerová, 2004)

Martínek (2009) k tomuto dodává, že pravá lež se často vyskytuje u dětí, které jsou nebo byly vychovávány velice přísně a i za sebemenší prohřešek byly trestány. Takovéto dítě po nějaké době přijde na to, že ne vždy rodiče nebo okolí vše odhalí a začne svoje lži připravovat, plánovat a má nachystaný plán i na situaci, kdyby se na lež přišlo. K pravé lži se také dítě uchyluje také v případě, kdy chce zapadnout do kolektivu. Lež pak využívá k tomu, aby své vrstevníky, případně i učitele, přesvědčilo o sociální úrovni svých rodičů nebo širší rodiny, aby se mu dostalo obdivu ze strany okolí. Pravá lež může být také výrazem odporu k jeho povinnostem a užívání si bezstarostného života.

Krádeže

Porušení nebo omezení vlastnických práv druhé osoby nebo společnosti, i tak by se dala popsat krádež. Jejím nejcharakterističtějším znakem je záměrnost provedení skutku. Vzhledem k rozumové vyspělosti dítěte, můžeme o krádeži mluvit pouze v případě, kdy rozumová úroveň dítěte je na takové úrovni, že chápe význam vlastnictví a dokáže rozlišovat vztah mezi vlastními věcmi a věcmi druhých. Ke krádeži se často přidává i násilné jednání, a to za situace, kdy se jedná o loupež nebo přepadení. Každá kultura nebo sociální vrstva zaujímá ke krádeži odlišný postoj, v některých subkulturách nemusí být krádež chápána jako závažné porušení společenských norem a tomu odpovídá i přístup dětí z tako-

vých poměrů ke krádežím. Trest za krádež pak tyto děti považují za nespravedlivý a nepocítují vinu nebo stud ani v situaci, když jsou při krádeži chyceny. Nepochází jim, že takovéto jednání je nevhodné a zlé, protože společenská skupina, ze které pochází je ke krádežím shovívavá. (Vágnerová, 2004)

Tuto charakteristiku a okolnosti krádeží v dětském věku potvrzuje i Martínek (2009) a k problematice vnímání krádeží v různých subkulturách a sociálních vrstvách dodává, že v některých rodinách jsou děti ze strany svých rodičů ke krádežím přímo vedeny a poté za toto jednání kladně hodnoceny. Náprava takovýchto rodinných selhání je poté v dikci orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Vágnerová (2004) dále uvádí, že na důvod proč dítě krade, nebo jaké problémy tímto jednáním řeší, mohou poukazovat cíle krádeží a motivace k nim. Dle tohoto tvrzení můžeme krádeže rozdělit na čtyři skupiny:

- Dítě krade pro sebe - v tomto případě je podstatou negativního chování nutkání získat předmět zájmu, ke kterému nevede jiná společensky akceptovaná cesta. Občas dítě také krade proto, že nezná jiný způsob jak uspokojit svoje potřeby a touhy, jelikož jej jinému způsobu nikdo nenaučil. Méně často se pak objevují případy, kdy dítě potřebuje uspokojit svoje základní potřeby, jakými jsou jídlo, oblečení, hygiena apod., a to v situaci, kdy rodina výrazně neplní svoje základní funkce. Matějček (1991) přidává ještě další situaci, kdy krádež působí jako náhrada uspokojení v případě citové deprivace. Děti s citovou deprivací mívají sklony ke shromažďování předmětů nebo jídla, které jim nahrazují potřebné citové zázemí.
- Dítě krade pro druhé – účelem těchto krádeží bývá neukojená potřeba uznání a akceptace ze strany vrstevníků. Martínek (2009) v tomto jednání vidí možnost zisku lepší pozice v kolektivu pro dítě, které nemá potřebné sociální dovednosti, k tomu aby si náklonost vrstevníku získalo přirozenou cestou. Kradenými předměty si pak dítě tuto náklonost může „koupit“. Dalším případem je šikana, kdy je dítě ke krádeži přinuceno ze strany agresora.
- Dítě krade, aby mohlo dokázat své kompetence - v tomto případě nejde o zisk z krádeže, ale o důkaz oddanosti a souhlasu s normami vrstevníků a potřebu získat určité společenské uznání ve skupině. Jak dodává Martínek (2009) - ve skupinách s asociálním smýšlením je krádež určitého předmětu jakousi zkouškou před přijí-

tím do party. Jestliže jde o skupinu užívající omamně psychotropní látky, může být krádež cestou, jak si opatřit potřebnou finanční hotovost na koupi drogy.

Záškoláctví

Záškoláctví mívá souvislost se záporným přístupem ke škole, s neuznáním školy jako přínosu pro dítě, ale může se jednat také o odezvu na školní neúspěch. Někdy jej také můžeme popsat jako soubor defensivního chování, který má za úkol vyhnout se obtížím, a to buď konfrontací méně úspěšného dítěte s vrstevníkem úspěšnějším, nebo úkolům ze strany učitele. (Heřmanská, 1994)

K příčinám záškoláctví patří spousta faktorů, jako je odpor dítěte ke školní práci, špatné vztahy mezi dětmi, obava ze školy, případně i z učitele. (Martínek, 2009)

Martínek (2009) dále uvádí, že záškoláctví můžeme rozdělit na dvě základní skupiny:

- záškoláctví impulzivního charakteru – v tomto případě dítě nic nepřipravuje, chová se impulzivně, neplánovitě, nebo opustí školu během vyučování. Takto to může dělat i několik dní, než jej rodiče odhalí. Dítě má obavu z následků záškoláctví, a proto v tomto jednání pokračuje, protože neví, jak nastalou situaci řešit a říct o všem rodičům se bojí,
- záškoláctví účelové, připravované - takovéto chování nastává v případě, když se dítě potřebuje vyhnout testu, zkoušení, neoblíbenému předmětu, nebo vyučujícímu.

Útěky a toulání

Útěk z domova Vágnerová (2004) charakterizuje jako jeden z obranných mechanismů dítěte ze situace, ve které se cítí ohroženo. Jestliže dítě utíká z domova, může to značit, že rodina správně neplní svoji funkci a dítěti neposkytuje potřebný pocit jistoty a bezpečí. Dítě utíká z domova, jelikož nastalý problém nezvládne vyřešit, protože není na takovéto situaci dostatečně vyzrálé a chybí mu potřebné zkušenosti. Vágnerová dále uvádí možné rozdělení několika druhů útěků, které se liší nejen příčinou útěku ale i projevem. Jedná se o reaktivní útěky, chronické útěky a toulání.

Reaktivní útěk je jednou z nejméně frekventovaných forem útěků u dětí. Nejčastěji se jedná o impulzivní reakci, která je vyvolána nepříjemnou situací doma nebo i ve škole a dítě si s touhle situací neví rady. Nejčastěji však dítě daleko neuteče a schová se někde v blízkosti bydliště, nebo přímo v domě (sklepy, půdy). Občas, ale dítě kontaktuje svoje prarodiče nebo další příbuzné, u kterých má pocit jistoty a bezpečí. Dítě se však chce většinou vrátit

zpět domů, nebo do místa, ze kterého uteklo. Příčinami k reaktivnímu útěku mohou být časté hádky rodičů v rozvodovém období, negativní vztah k novému partnerovi rodiče, u kterého dítě po rozvodu žije, nebo také školní neúspěch. (Martínek, 2009)

Chronické útoky se často opakují, jsou připravované a většinou se jedná o výsledek déle trvající špatné situace. Na rozdíl od reaktivních úteků se dítě v tomto případě nechce vrátit do prostředí, ze kterého uteklo. S touto variantou útekového jednání se setkáváme v rodinách problémových a špatně fungujících, kde dítě nemá potřebný pocit domova a v některých případech je i týráno nebo zneužíváno. Vzácně jsou takovéto útoky spojovány s patologickým vývojem dítěte, u kterého běžné výchovné metody selhali (např. vlivem psychického onemocnění). Dalším případem je útek dítěte z nápravného ústavu, jako jsou diagnostické a výchovné ústavy, takovéto chování je připisováno reakci na ztrátu volnosti nebo vytržení z prostředí, kde bylo dítě zvyklé a spokojené. (Vágnerová, 2004)

Toulání často navazuje na útek. Je dlouhodobější, občas souvisí se záškoláctvím, ale nejsou neobvyklé případy, kdy dítě během toulky školu navštěvuje, ale domů se nevrací. Děti se nevrací domů, protože mají strach z následků svého chování, ve většině případů jsou nalezeny policií. Nejčastěji se takovéto jednání objevuje u dětí, jež nemají k domovu patřičný vztah, často jde také o jedince, kteří jsou citově chladní, se zcela bezhraničným jednáním. Toulky bývají plánované, dítě je připraveno na to, jak a kam půjde, jak si obstará finance apod. (Martínek, 2009)

Vágnerová (2004) k toulkám dodává, že riziko tohoto jednání u dětí stoupá s věkem, protože mladší děti by nebyly schopny se o sebe postarat. Při toulkách se u dětí objevují další formy poruchového jednání, jako jsou krádeže a prostituce, nebo jsou k takovému jednání donuceny. Dále se zvyšuje pravděpodobnost užívání alkoholu a jiných návykových látek. U starších dětí roste pravděpodobnost, že se pro ně toulky stanou stylem života a nebudou schopny se adaptovat na běžný způsob života, následně pak skončí jako bezdomovci.

2 KRIMINALITA JAKO FENOMÉN SOUČASNOSTI

V posledních desetiletích se kriminalita stala masovým sociálním jevem, který představuje celosvětový problém. Kriminalita nestoupá pouze v zaostalých státech, ale i ve státech hospodářsky a kulturně vyspělých. V České republice zaznamenáváme prudký nárůst po roce 1989, a to v období let 1990-1993. Jedná se především o majetkovou kriminalitu, která tvoří více než tři čtvrtiny z celkového počtu registrovaných skutků. Kriminalita se soustřeďuje tam, kde je velké množství obyvatel, tzn. ve městech. Ve městě je vysoká anonymita, lidé jsou lhostejní k druhým a díky těmto faktorům se tak kriminalitě daří. (Mühlbacher, 2008)

„Kriminalita je sociálně patologický jev s velmi vysokou společenskou nebezpečností. Jde o souhrn trestných činů, které spáchali, ať už úmyslně nebo z nedbalosti, trestněprávně zodpovědní jedinci, na tom jistém místě a za určité období (obvykle ve státě za jeden rok).“ (Heretik, 1994, s. 39 in Hroncová, Kraus, a kol., 2006, str. 7)

„Stav kriminality ve společnosti se zjišťuje tzv. *indexem kriminality*, který udává podíl odsouzených za trestné činy ve společnosti. Index kriminality = počet odsouzených / počet obyvatel ve věku 15 až 60 let x 10 000.“ (Remišová, Kokavec, 1987 in Heretik, 1994, str. 39)

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovémto zákoně.“ (Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, § 13)

Dalším velmi důležitým pojmem je latentní kriminalita, tento pojem označuje soubor trestných činů, o kterých se orgány činné v trestním řízení nedozvěděli, a tudíž za ně nebyl nikdo stíhán, nebo odsouzen. Počty těchto trestných činů můžeme pouze odhadovat. (Matoušek, O., Matoušková, A., 2011)

„Kriminologické výzkumy ukazují, že právě u dětí je potřeba počítat s vysokou mírou latentní kriminality, tedy s tím, že delikventní chování je mezi dětmi široce rozšířeno, není ničím neobvyklým, ale málokdy je takové jednání oficiálně registrováno.“ (Kaiser, 1994, str. 196 in Kuchta, Válková a kol., 2005, str. 269)

„Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.“ (Zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád, § 12)

2.1 Příčiny vzniku kriminality

Dítě se během svého vývoje učí odlišovat vhodné a nevhodné chování. Je zapotřebí, aby dítě příslušné normy nejen znalo, ale aby se dle těchto norem umělo i chovat. V útlém věku jeho chování regulují rodiče, později je schopné korigovat své jednání samo, i když na něj zrovna nikdo nedohlží. Signálem pro dosažení této úrovně socializace je dovednost reagovat pocitem viny, jestliže se dítě zachová způsobem, o kterém ví, že není správný. Schopnost držet se určitých norem je provázána s rozvojem psychických kompetencí. Dítě musí být na takové rozumové úrovni, aby pochopilo důležitost a podstatu norem chování. Současně je zapotřebí, aby dítě dosáhlo určitého stupně autoregulace. Protože se potřebuje naučit odložit momentální uspokojení, popř. se jej úplně vzdát, jestliže by to vzhledem k okolnostem bylo nevhodné. Pokud má být docíleno takovéto úrovně, je nutná odpovídající stimulace, přispívající k vývoji geneticky naprogramovaného rozvoje příslušných mozkových center, resp. jejich propojení, i osvojení nutných schopností a vědomostí. Příčiny vzniku poruchového chování mohou být různé, obvykle se zde sčítá nepříznivý vliv většího počtu různých rizik, to znamená, že jde o multifaktoriální podmínění. Faktory ovlivňující vznik poruchového chování jsou zpravidla sociální a biologické, které se vzájemně ovlivňují. K sociálním a biologickým faktorům je zapotřebí ještě přidat vliv duševního stavu a zvláštní psychické konstituce, jež může být vrozená, ale i získaná. (Vágnerová, M. 2004)

Hroncová a Kraus a kol. (2006) potvrzují výše uvedené bio-psycho-sociální faktory ovlivňující správný vývoj osobnosti člověka, které mají vliv jak kladný, tak i záporný a dále je člení na vnitřní a vnější příčiny. Toto členění bude blíže rozpracováno dále.

Vnitřní příčiny

Obsahují soubor předpokladů k deviantnímu chování, které mohou být dány dědičností, vrozeně, ale i získané důsledkem nemoci, zranění apod. Tyto předpoklady mají sklon k tomu, projevit se v sociálně patologickém prostředí. Osoba, jež má takovéto predispozice se může, ale i nemusí dopouštět trestné činnosti, každopádně pravděpodobnost je u takovýchto osob větší než u ostatních. (Kraus, Hroncová, 2010)

Heretik (1994) jako vnitřní příčiny deviantního chování uvádí: psychopatie, psychózy a schizofrenii, neurózy, mentální retardaci, lehkou mozkovou dysfunkci a další. Heretik z těchto vybraných předpokladů k delikventnímu jednání označuje **psychopatie** jako ty nejnebezpečnější. Dle jeho tvrzení tvoří psychopaté největší část osob páchajících trestnou

činnost, u obecné kriminality se jedná o 50 %, u vražd je to 75 % a u sexuálně motivovaných vražd dokonce až 90 %.

Psychózy a schizofrenie patří mezi další velmi nebezpečné predispozice kriminálního jednání. Spadají do kategorie duševních onemocnění, které postihují duševní integritu osobnosti. Charakteristika těchto nemocí hovoří o onemocnění, při kterém se člověku zdají různé přeludy, halucinace, slyší hlasy, které mu říkají, co má dělat a takto nemocný člověk tyto projevy považuje za realitu. Člověk v takovémto stavu, který spáchá trestný čin, se často vyhne trestu, protože nebyl schopen rozpoznat nebezpečí svého jednání. (Hroncová, Kraus a kol., 2006)

Mentální retardace označuje geneticky podmíněné poškození, které se vyznačuje nižším rozumovým projevem, sníženou kritičností a neschopností si uvědomovat následky svých činů. Značně snížený intelekt u těchto osob, bývá důvodem k omezení nebo úplnému zrušení způsobilosti k právním úkonům. (Kraus, Hroncová, 2010)

Sejčová k mentální retardaci uvádí „vysoké procento rozumově slabých mezi delikventy neukazuje na zvláštní sklon ke kriminalitě, ale chápání a schopnost vytvářet pojmy jsou u slabomyslných pomalejší, nechápou (na rozdíl od zdravých dětí) rozdíly mezi pojmy dobro a zlo, můžeš a nemůžeš, jsou impulzivní, bez zábran, jejich morálně – volní vlastnosti jsou slabé a lehce ovlivnitelné“. (Sejčová, 1997, str. 16 in Hroncová, Kraus a kol., 2006, str. 33)

Lehká mozková dysfunkce, jak uvádí Kraus a Hroncová (2010), se vyskytuje přibližně u 5 % obyvatelstva. Projevuje se stálým neklidem, proměnlivými náladami, vysokou impulzivitou, sníženým vnímáním a dalšími znaky. Nejčastěji tímto onemocněním trpí chlapci.

Jako další vnitřní predispozici k páčání trestné činnosti můžeme podle Matouška a Matouškové (2011) uvést příslušnost k pohlaví, kdy muži páčají trestné činy v mnohem vyšší míře než ženy, a to ve všech kulturách, napříč celou historií a bez ohledu na typu trestné činnosti. Tento rozdíl mezi mužskou a ženskou kriminalitou je připisován agresivitě, která je u mužů značně vyšší než u žen, a to díky mužskému pohlavnímu hormonu testosteronu.

Nejaktuálnější studie zabývající se vlivem testosteronu na mužskou agresi však tento fakt vyvrací. (Kindlon, Thompson, 2000)

Více než sto let starou teorií vysvětlující příčinu kriminálního chování, je teorie tzv. vrozeného zločince, jejímž autorem je Cesare Lombroso. Zdůrazňuje genetické dispozice ke kriminalitě, avšak později se ukázalo, že dědičnost nemá tak velký vliv a sám Lombroso ve

svých pozdějších studiích připustil, že na vznik závadového chování má vliv více faktorů. A svoje studie příčin kriminality doplnil mimo vrozeného zločince ještě o duševně nemocného zločince (oligofrenici, epileptici) a kriminoloida (příležitostného zločince). (Vágnerová, 2004)

Heretik (1993) uvádí vrozené anomálie ve stavbě lidského těla, které Lombroso nazýval atavistické stigmy, podle kterých Lombroso předpokládal výskyt zločinného jednání, mezi tyto znaky patří: nízké čelo, zapadlá, ale i značně vyčnívající brada, velké uši s přirostlými ušními boltci, neobvyklá velikost a tvar lebky, deformace prstů, šilhání apod.

Netík a Netíková (1994) uvádějí jako nejvýznamnější predispozici k asociálnímu chování neschopnost sebekontroly, autory teorie sebekontroly jsou Američané Trivise a Gottfredson. Dle této teorie je možné trestný čin chápat jako jednoduchý a rychlý způsob utěšení vlastních potřeb, který neobnáší přílišnou přípravu nebo velké dovednosti.

Vnější příčiny

Dle mého názoru mají na dítě v období od narození po ukončení základní školy nejzásadnější vliv jeho rodiče. Rodina se tak pro dítě stává základním a nedůležitějším sociálním prostředím, a to hlavně z toho důvodu, že dítěti poskytuje elementární sociální zkušenosti.

„Dítě si prostřednictvím rodiny pomocí nápodoby nebo identifikace s rodiči může osvojit poruchové chování, přijmout odlišný normativní a hodnotový systém, může jej znevýhodnit i zkušenost brzké citové deprivace, která mění dětskou osobnost.“ (Vágnerová, 2004, str. 782)

Jestliže rodina neplní správně svoji funkci, rodiče mají sklon k sociálním patologiím, dítě v nich tak nemá potřebný správný vzor, který by jej vedl ke kladnému vztahu k poctivému slušnému životu a zápornému ke kriminalitě. Ve většině případů je pak nemožné, aby se dítě od delikventních rodičů naučilo jiné než delikventní jednání. Často se jedná o rodiny s nízkým společenským statutem, kdy rodiče absolvovali pouze základní školu, případně odborné učiliště, pracují jako dělníci, nebo jsou nezaměstnaní, mají problémy s alkoholem či drogami a jsou nebo byli v minulosti soudně trestáni. Vnitřní vztahy v rodině fungují špatně, nebo se rozpadly úplně, rodiče mají nedostatky ve správné výchově svých dětí, které žijí v emočně chladném prostředí. (Kraus, Hroncová a kol., 2010)

„Většina mladých delikventů vyrůstá v rizikových rodinách, kde se nachází kombinace různých negativních vlivů, výše vzdělání je nízká u rodičů i dětí a rodina není schopná zajistit osvojení si autoregulačního systému chování u sebe ani u svých dětí.“ (Hroncová, Kraus a kol., 2006, str. 34)

Velká část dětí s problémovým chováním také vyrůstá v nekompletní rodině, většinu z nich vychovává pouze matka (rozvod, otec je ve výkonu trestu apod.), která je pak na vše sama a výchovu nemusí zvládat. Na dítě má v těchto případech nepříznivý vliv nedostatek otcovské autority. Rodiče pak v takových rodinách pak využívají nevhodné výchovné metody, které bývají extrémní. Typickým příkladem je nedůslednost, lhostejnost, odmítání a zanedbávání dítěte na jedné straně a v kontrastu s tímto tvrdá disciplína na straně druhé. U dětí z těchto rodin velmi často nalezneme v anamnéze fyzické tresty a týrání. (Matoušek, Matoušková, 2011)

Nedá se však říct, že v úplné rodině nemůže vyrůst problémové dítě. Matoušek uvádí, že jednou z příčin vzniku poruchového chování u dětí z kompletních a zdánlivě funkčních rodin je nuda, nedostatek životního smyslu a adekvátních cílů. (Matoušek, 1996 in Vágnerová, 2004)

Vedle rodiny můžou na dítě negativním způsobem působit i další sociální skupiny. Ve většině případů jde hlavně o skupinu vrstevníků, zejména pokud představuje asociálně směřovanou partu se specifickými normami a hodnotami. Na druhou stranu je zapotřebí uvést, že význam vrstevníků na vývoj dítěte nebude tak znatelný, jestliže je rodina funkční a představuje správný vzor. Význam rodiny je pro vývoj dětské osobnosti a jeho chování větší, než vliv jiných sociálních faktorů. Působení rodiny je z velké části určující a kterákoliv další sociální skupina, která vývojově následuje, musí navazovat na základ položený rodinou. (Vágnerová, 2004)

„Aby bylo možno předejít vzniku negativních skupin, je nutné přijmout tato opatření: dostatek příležitostí na společenské a individuálně pozitivní aktivity, usměrňování volnočasových aktivit dítěte od útlého věku, vybudování správných postojů k volnému času jako významné hodnotě, rodiče musí mít přehled o tom, s kým a jak děti tráví volný čas.“ (Hroncová, 2004, str. 21 in Kraus, Hroncová, 2010, str. 41)

„Mezi další sociální faktory, které se podílí na vzniku deviantního jednání, je možné zařadit:

- negativní vliv masmédií, kdy po dlouhé době převahy televize převzal hlavní roli internet, s vysokou prezentací fiktivní i reálné brutality, která může vést ke snižování citlivosti dětí vůči kriminalitě
- nedostatky v legislativě
- posun hodnot směrem k hédonismu
- nárůst nezaměstnanosti, která je příčinou ekonomických problémů rodin, které nedokáží tuto situaci vlastními silami řešit
- rozpad tradičních norem chování apod.“ (Hroncová, Kraus, a kol., 2006, str. 36)

2.2 Specifika dětské kriminality

Mühlpachr (2008) uvádí, že trestné činy páchané dětmi se výrazně liší od těch, které páchají dospělí pachatelé. Je to dáno několika rozdílnými prvky, jako jsou fyzická síla a zdatnost, rozumová vyspělost, životní zkušenosti apod., k těmto rozdílným zvláštnostem zejména patří:

- Při výběru předmětu útoku, se řídí jiným hodnotovým systémem než dospělí.
- Častěji páchají trestné činy ve skupinách nebo se spolupachateli.
- Příprava skutku je nedokonalá, postrádá prvek plánování a často nemají připraveny vhodně nástroje na překonání překážek.
- Jejich chování se vyznačuje neúměrnou razancí, která se vyznačuje ničením a znehodnocováním zařízení.
- Jednání mladých pachatelů je poznamenáno nedostatkem vědomostí a zkušeností při překonávání překážek, používají neúměrné prostředky k dosažení cíle.
- Trestnou činnost páchají často pod vlivem alkoholu, nebo jiné návykové látky, která u nich zvyšuje agresivitu, nekoordinovanost pohybů a podporuje nepřiměřené reakce na vnější podněty.
- Při páchání trestné činnosti jednájí více emotivně než rozumově a skutky ve většině případů páchají pod vlivem momentální situace.
- Pokud trestnou činnost opakují, jsou patrné specifické znaky z předešlých činů.
- Při získávání alibi se obracejí na osoby ze skupiny, ke které patří.
- O přípravě a spáchání trestného činu se rádi chlubí členům svojí party.

- Předměty jejich útoku odpovídají jejich momentální potřebě, nebo se jim prostě líbí. Často odcizují motorová vozidla, elektroniku, oblečení, alkohol, cigarety, peníze, apod.
- Předměty získané krádeží skupinou jsou velmi brzy rozděleny mezi její členy. Při rozdělování je patrná hierarchie skupiny a podíl na spáchané trestné činnosti. Peníze utrácejí většinou společně.

Tyto specifické rysy dětské kriminality potvrzuje i Novotný a Zapletal (2004), kteří uvádějí, že mladí pachatelé se na svoje jednání dostatečně nepřipravují, což poté dokazují náhodná místa spáchání skutku, použití neúčinných nástrojů či prostředků pro získání nebo uložení lupu, nevhodně zvolený čas pro spáchání trestného jednání, špatná koordinace skupiny a zamaskování stop. Dále uvádějí, že pachatelé z řad dětí a mladistvých se nechávají unést vznikem nenadálých okolností, nepřipouští si možná rizika, často u nich zvítězí touha po dobrodružství a možnost ověřit si svoji zručnost a sílu. Pro takovéto jedince se pak páchaní protiprávních deliktů stává určitou zkouškou fyzických dovedností nebo testem odolnosti v zátěžových situacích. (Novotný, Zapletal a kol., 2004).

2.3 Děti nejčastěji páchané trestné činy

Na otázku, jakých trestných činů se děti nejčastěji dopouštějí, mohou nejlépe odpovědět fakta a čísla. Statistiku kriminality s ohledem na věk pachatele a druh trestné činnosti zpracovává v České republice pouze Policie České republiky.

Porovnání trestné činnosti dětí do 15 let						
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Násilné činy	499	486	349	331	366	274
Mravnostní činy	93	82	97	84	122	101
Majetkové činy	1409	1001	748	848	649	590
Ostatní kriminální činy	500	382	284	270	232	260
Zbývající kriminalita	217	95	53	40	49	31
Hospodářské činy	65	48	53	63	45	30
Celkem	2783	2094	1584	1636	1463	1286

Tabulka č. 1 – Přehled dětské kriminality dětí do 15 let věku za období let 2008-2013

Jak je vidět z tabulky, množství spáchaných trestných činů dětmi ve věku do patnácti let v posledních šesti letech kleslo o více než polovinu, tento pokles je dle mého názoru dán

zvýšeným zájmem o tuto problematiku a odpovídající preventivní činností. V těchto statistikách však není zahrnuta latentní kriminalita, takže skutečná čísla můžeme jen odhadovat. Často se stává, že pokud lidé přistihnou dítě u nějakého protiprávního jednání, vyřídí si ti s ním na místě a příslušným orgánům tuto věc neoznámí. Pokud se například jedná o dítě ze sousedství, nebo které člověk osobně zná, ještě třeba upozorní rodiče. Jestliže se podíváme na jednotlivé druhy kriminality detailněji, tak v oblasti násilné kriminality jsou na prvních dvou místech trestný čin loupeže a úmyslné ublížení na zdraví. Z mravnostních trestných činů se pak mezi nejpočetnější řadí pohlavní zneužívání, jehož počty v průběhu posledních šesti let stagnují. V oblasti majetkové trestné činnosti jsou to trestné činy krádeže vloupáním a kapesní krádeže, tento fenomén je blíže vysvětlen v podkapitole poruchy chování. Majetkové trestné činy tvoří většinu trestné činnosti páchané dětmi, ale i tyto počty v posledních šesti letech výrazně klesly a to skoro o jednu třetinu.

Porovnání trestné činnosti dětí do 18 let						
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Násilné činy	958	969	810	819	829	677
Mravnostní činy	155	174	166	185	198	216
Majetkové činy	3844	3472	3033	3083	2605	2052
Ostatní kriminální činy	1083	1193	904	999	733	659
Zbývající kriminalita	1535	1094	193	194	150	122
Hospodářské činy	153	221	233	147	198	119
Celkem	7728	7123	5339	5427	4713	3845

Tabulka č. 2 – Přehled dětské kriminality dětí do 18 let věku za období let 2008-2013

Pro srovnání, jak se dětská kriminalita vyvíjí po patnáctém roku dítěte, si zde uvedeme statistiku kriminality mladistvých, tedy osob starší patnácti let a zároveň mladších osmnácti let. Na rozdíl od mladších pachatelů jsou počty spáchaných trestných činů mladistvými několikanásobně vyšší, což lze přikládat jejich vyšší rozumové a fyzické vyspělosti. Přestože celkové počty trestných činů spáchaných mladistvými stejně jako u dětí do patnácti let věku klesají, v případě mravnostních trestných činů počty rostou, a to za posledních šest let asi o jednu třetinu, kdy nejčastějším činem v této kategorii je stejně jako u dětí ve věku do patnácti let pohlavní zneužívání. U násilné trestné činnosti je vidět za poslední rok výrazný pokles a stejně jako u nezletilých v této statistice vedou trestné činy úmyslné ublížení na zdraví a loupež. V oblasti majetkové trestné činnosti je tomu taktéž stejně jako u nezleti-

lých, nejčastějšími protiprávními činy jsou krádeže vloupáním a kapesní krádeže. Nejzákladnější rozdíl mezi nezletilými a mladistvými je tedy v celkovém počtu spáchaných trestných činů, skladba jednotlivých skutků je totožná. (www.policie.cz)

2.4 Trestní odpovědnost

Dítě jako pojem, je uváděno v mnoha právních předpisech, ale ne vždy označuje stejnou osobu. Dle Úmluvy o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989, se jedná o osobu mladší osmnáct let, pokud nedosáhne zletilosti dříve, což je dle občanského zákoníku možné pouze uzavřením manželství. V zákoně o rodině se o dítěti hovoří jako o osobě mladší patnácti let. (Chmelík, 2003).

Trestní zákoník uvádí, že dítětem je označována osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon neurčí jinak. (Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník)

Na toto členění navazuje rozdělení nedospělé populace na nezletilé a mladistvé. V této práci budu o dítěti hovořit tak, jak uvádí zákon o rodině, tedy o osobě mladší patnácti let.

Na tomto místě je nutné uvést důležitý termín: **čin jinak trestný**, tímto termínem je označován protiprávní čin, který je beztrestný, v tomto případě z důvodu nedostatečného věku pachatele nebo pro nízkou rozumovou a mravní úroveň. Čin jinak trestný ovšem naplňuje všechny znaky skutkové podstaty, které jsou uvedeny v trestním zákoně. (Šámal, Válková, Sotolář, Hrušáková, 2007)

Nalézt odpovídající formu sociální reakce na kriminální jednání dětí je složitý úkol. Obzvláště v případě použití trestního práva, je nutné důsledné zvážení, jakým způsobem, nebo jestli vůbec, trestní právo v případě dětské delikvence použít, aby jeho užití přineslo očekávaný výsledek. Za efektivní způsob by se dalo považovat, kdyby došlo k zamezení páčání další trestné činnosti ze strany dítěte a současně k zajištění potřebné ochrany společnosti. Současně při nesprávném použití trestního práva v této problematice, může dojít k rozvoji následné kriminální dráhy dítěte. (Kuchta, Válková a kol., 2005)

Odpovídající a efektivní opatření hledá také zákon o soudnictví ve věcech mládeže „projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispí-

valo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.“ (§ 1 odst. 2 zákon č. 218/2003 Sb.)

Historický vývoj

Do 19. století se s nedospělými jedinci, kteří se dopustili protiprávního činu, zacházelo obdobně jako s dospělými, byly jim ukládány stejné tresty a byli umisťováni ve stejných nápravných zařízeních. Od 19. století bylo přihlíženo k faktu, že dítě se od dospělého neodlišuje pouze fyzicky, ale hlavně svou psychickou a mravní vyspělostí, a tudíž nelze děti soudit dle totožných norem jako dospělé jedince. Přestože se dítě dopustí trestného činu za obdobných okolností jako dospělý, je od tohoto okamžiku všeobecně uznáváno, že míra trestní odpovědnosti nemůže být stejná jako u dospělých. Od dětí se hlavně vyžaduje, aby dodržovali povinnou školní docházku, aby poslouchali svoje rodiče, nepily alkohol, nekouřily cigarety, neužívaly jiné návykové látky, nesmějí řídit motorová vozidla, uzavírat manželství bez povolení soudu, uzavírat obchodní smlouvy, dále nemají volební právo, právo vstoupit do armády a nemohou utíkat z domu. Na základě těchto omezení vznikla potřeba odlišných sankcí pro pachatele nezletilé oproti zletilým a také jiného zacházení s nimi. (Zoubková, 2002)

V české legislativě je odpovědnost dětí a mládeže za trestné činy upravena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Ukládaná opatření

Mladý pachatel trestného činu, jeho osoba, osobnost a jeho jednání je nejčastěji zvažováno z několika různých pohledů, a to jestli bylo delikventní chování způsobeno jeho individuálními zvláštnostmi, nebo bylo způsobeno vlivem společenského působení, zda se osobnost jedince a její projevy značně různí od společenského normálu, zda lze jeho další vývoj změnit tak, aby své delikventní jednání dále neopakoval, nebo bylo sníženo nebezpečí jeho opakování. (Mühlpachr, 2008)

Problematiku ukládaných opatření pachatelům trestných činů z řad dětí je objasněna v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon rozděluje tresty a ukládaná opatření na dvě skupiny podle věku dítěte. V hlavě III. zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou rozpracována opatření ukládaná dětem ve věku do patnácti let a tresty ukládané mladistvým jsou popsány v hlavě II. Dítě není trestně odpovědné, pokud spáchá trestný čin před dovršením patnácti let věku. Jestliže dítě mladší patnácti let spáchá čin jinak trestný, spadá

rozhodnutí o trestu do dikce soudu pro mládež, který určí opatření vhodné k nápravě dítěte. Mezi tato opatření patří:

- výchovná povinnost,
- výchovné omezení,
- napomenutí s výstrahou,
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu,
- dohled probačního úředníka,
- ochranná výchova,
- ochranné léčení.

Soud může od uložení jednoho z výše uvedených trestů upustit v případě, že nazná, že projednání skutku dítěte před soudem, je pro něj dostatečným ponaučením. Na druhou stranu, může však soud použít kombinaci několika vhodných opatření, pokud je to nutné k nápravě dítěte. Před uložení výchovného opatření, musí soud zvážit všechny okolnosti, aby bylo uloženým opatřením dosaženo sledovaného cíle, tyto opatření mohou být dítěti uloženy v trvání až do osmnácti let věku, mimo ochrannou léčbu, kterou je možno vykonávat i po dosažení plnoletosti. **Výchovná povinnost** může být dítěti mladšímu patnácti let uložena pouze soudem a soud přihlíží k jeho věku a zdravotnímu stavu. Výchovná povinnost dítěti zejména udává, aby bydlelo se svým zákonným zástupcem, dodržovalo běžné společenské normy, aby nahradilo vhodným způsobem vzniklou škodu, aby se podrobilo potřebnému lékařskému a jinému odbornému vyšetření apod. **Výchovné omezení** spočívá v omezení určitých aktivit dítěte, jako jsou návštěvy nevhodných akcí a míst, styk s určitými lidmi, zákaz užívání návykových látek, účast na hazardu a dohlíží se na spolupráci s probační službou a další. Toto opatření může dítěti mladšímu patnácti let uložit taktéž pouze soud a musí přihlídnout k jeho stáří. **Napomenutím s výstrahou** soud důrazně vytkne dítěti protiprávnost jeho skutku a upozorní jej na přesné následky pokračování v jeho jednání v budoucnu. **Dohled probačního úředníka** se ukládá s ohledem na věk dítěte a rozumí se jím kontrola chování dítěte v jeho domácím prostředí a způsob výchovy rodičů, dále pak dohled nad plněním uloženého probačního programu a dodržování výchovných povinností a omezení uložených soudem. Úkolem dítěte je pak spolupracovat s probačním úředníkem, docházet na smluvené schůzky, hlásit mu podstatné změny apod. Probačním programem se pro tento účel rozumí program posilující sociální podvědomí, psychologické a terapeutické konzultace, zvyšování vzdělávání, rekvalifikační kurzy, nebo

další jiné vhodné prostředky pro posílení sociálního statusu. **Ochranná výchova** je uložena dítěti, jež se dopustilo činu, za který trestní zákon umožňuje uložit výjimečný trest, pokud dítě v době spáchání trestného činu bylo starší dvanácti let a mladší patnácti let. **Ochranné léčení** lze dítěti mladšímu patnácti let uložit na základě výsledků jeho předchozího psychologického vyšetření dítěte a to pouze v případě, že spáchalo čin jinak trestný ve stavu způsobeném psychickou poruchou, nebo pod vlivem návykové látky nebo ve spojitosti s jejím užitím, jedná-li se o dítě, jež pravidelně užívá tyto látky a jeho pobyt na svobodě bez uložení ochranného opatření je rizikový. V závislosti na povaze nemoci soud uloží ústavní nebo ambulantní péči. Ochranné léčení trvá po dobu, která je nutná k dosažení sledovaného účelu. Soud pro mládež minimálně jednou ročně přezkoumá, zda je léčení stále nutné, nebo jeho důvody pominuly, v takovém případě ji zruší. (zákon č. 218/2003 Sb.)

3 PREVENCE KRIMINALITY

Preventivní činností v oblasti kriminality rozumíme souhrn různých opatření mimotrestního charakteru zaměřených na odstranění, utlumení nebo neutralizaci kriminogenních činitelů s cílem zastavit růst kriminality nebo dosáhnout jejího snížení. Můžeme tedy říci, že se jedná, o působení na činitele kriminality, příležitosti a pohnutky k páčání trestných činů, o vliv na potenciální pachatele a potenciální oběti trestných činů a o vytváření překážek proti páčání trestné činnosti. (Novotný, Zapletal, a kol., 2004)

„Pojem prevence má svůj původ v latinském slově *praeventus*, což znamená předcházení, nebo také ochranu před možným nebezpečím.“ (Hroncová, Kraus, a kol., 2006, str. 37)

Během svého vývoje došla kriminologie k závěru, že uplatnění pouze represivních opatření vůči pachatelům trestné činnosti není k výraznějšímu snížení kriminality dostatečné. Využívané represivní postupy, totiž neplní svoji úlohu tak, jak bylo očekáváno, ale naopak u pachatelů často zvyšují riziko pokračování v trestné činnosti. Obzvláště tresty související s odnětím svobody, kdy je pachatele vytržen ze standardních sociálních poměrů, u něj prohlubují antisociální zaměření a v očích veřejnosti je zařazen ve většině případů trvale k delikventní části společnosti. Podobný průběh je i u dětí, které spáchaly trestný čin a jsou v rámci nápravy umístěny do specializovaného zařízení. Z tohoto důvodu je v oblasti prevence rizikových projevů u dětí věnována vysoká pozornost, protože toto období je velmi významné ve vývoji lidské osobnosti a změny způsobené působením negativních vlivů v tomto období se pak v dospělosti velmi těžko napravují. (Briestenská, 2007)

Matoušek a Matoušková (2011) k trestu odnětí svobody uvádějí, že laická veřejnost přeceňuje jeho vliv na prevenci, kdy je však tato veřejná domněnka podložena předsudky odrážející společenskou náladu, než ověřenými fakty a skutečným podílem trestu odnětí svobody na snížení kriminality. Tomu odpovídá i návrat diskuze o obnovení trestu smrti, který se v očích mnohých z nás jeví jako nejdůslednější způsob odstrašování potencionálních pachatelů. Veřejné mínění má za to, že výše trestu má nejvyšší význam na odrazení potencionálního pachatele od spáchání trestného činu, dlouholetý kriminologický výzkum však svými výsledky dokazuje pravý opak. Z výzkumu vyplývá, že tento vliv je velmi nízký nebo žádný. Lidé, kteří spáchají trestný čin poprvé, ve většině případů neznají jeho právní kvalifikaci a také výši trestu. Ti, kteří se dopouští takového jednání opakovaně – recidivisté, tyto skutečnosti sice znají, ale vzhledem k tomu, že se domnívají, že tentokrát je nikdo neodhalí, tak je ani tato znalost od spáchání trestného činu neodradí.

Podle Večerky a kol. (1997) je nejsilnější formou zastrašení potencionálního pachatele neodvratitelnost dopadení a následný trest, ale pouze za okolností, že pravděpodobnost trestu odnětí svobody bude alespoň 30 %, nižší zastrašující účinek má důraz a rychlost potrestání. Večerka dále uvádí, že pravděpodobnost trestu výkonu odnětí svobody v největší míře zastrašuje potencionální pachatele plánovaných trestných činů proti majetku, naopak u násilné trestné činnosti je vliv trestu na zastrašení hodnocen jako méně významný. S ohledem na trestnou činnost mladých pachatelů je třeba uvést, že se ve většině případů dopouští majetkové trestné činnosti, většinou však neplánovaně a impulzivně, tudíž na ně tato hrozba velký vliv nemá.

V návaznosti na dětskou kriminalitu hovoří Zoubková o úspěšné prevenci takto: „Základem úspěchu prevence kriminality mládeže je její včasné a dlouhodobé působení. Vychází z předpokladu, že prevence kriminality mládeže je proces, který je nutné nezanedbat, neodkládat a začít s ním od nejtělejšího věku dítěte.“ (Zoubková, 2002, str. 119)

3.1 Členění typů prevence kriminality

Preventivní činnost můžeme rozdělit podle obsahového zaměření na sociální, situační a viktimologickou prevenci a dle okruhu adresátů preventivních činností třídíme prevenci na primární, sekundární a terciární. (Novotný, Zapletal a kol., 2004)

Sociální prevence

Prevenčí s nejširším zaměřením je prevence sociální, která se zaměřuje na sociální kriminogenní činitele a na jejich překonání či vyrušení. (Novotný, Zapletal, a kol., 2004)

„Sociální prevence je orientována na takové sociální kriminogenní jevy, jako jsou prostituce, alkoholismus a jiné toxikománie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny, bezdomovci aj., na deformace v oficiální politice a v právním řádu či v působení médií, které mohou mít kriminogenní účinky, a na otázky kriminálně-preventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí.“ (Novotný, Zapletal a kol., 2004, str. 173)

Pokud se na sociální prevenci zaměříme z pohledu působení na děti, jejími nejsilnějšími zbraněmi je rodinná výchova dítěte a výchova dětí ve škole. Důležitou funkci v tomto ohledu plní také sociální politika státu, která působí na správnou funkci vzdělávání, zaměstnanost, kvalitu rodinného života, činnost policie a soudů a ostatních státních institucí zabý-

vajících se dětskou kriminalitou. Vedle celostátně zaměřených preventivních opatření působí i menší lokální a regionální programy, zaměřené na užší výběr ohrožených skupin dětí. Tyto projekty mají menší význam a dosah, ale v případě, že jsou založeny na odborném vyhledávání problémů a jsou-li průběžně vyhodnocovány jejich očekávané i neočekávané vlivy a vedlejší účinky, mohou dosahovat efektivních výsledků. (Matoušek, Matoušková, 2011)

Situační prevence

Specializací situační prevence je odstraňování kriminogenních stavů, snižování příležitostí ke spáchání trestného činu a navyšování nebezpečí odhalení pro pachatele. Jak říká staré přísloví „příležitost dělá zloděje“. (Novotný, Zapletal, a kol., 2004)

Viktimologická prevence

„Prevence viktimologická se převážně zaměřuje na skutečné a potencionální oběti trestné činnosti. Zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob.“ (Novotný, Zapletal a kol., 2004, str. 188)

Primární prevence

Cílovou skupinou primární prevence jsou všichni obyvatelé, ať už se jedná o město, kraj nebo celý stát. Stejně tak je zaměřena na všechny skupiny obyvatel dle demografického rozdělení např. děti, dospělí, ženy, muži, národnostní a etnické menšiny a další. Působení primární prevence je plošné a má vliv na každého, bez rozdílu náchylnosti jedince k páčání trestné činnosti nebo riziku jeho kriminálního ohrožení. (Novotný, Zapletal, a kol., 2004)

Sekundární prevence

Sekundární prevence je na rozdíl od prevence primární zaměřena na mnohem užší okruh osob, a to jsou potenciální pachatelé trestných činů a také potencionální oběti trestné činnosti. Preventivní činnost sekundární prevence je především orientována na ohrožené skupiny, kterými jsou děti bez odpovídajícího dohledu, děti které chodí za školu, osoby užívající v hojně míře alkohol a jiné návykové látky, bezdomovci apod. Mezi úkoly sociální prevence se řadí také práce terénních sociálních pracovníků, kteří pracují s rizikovými dětmi a mládeží v jejich přirozených útočištích, jako jsou různé kluby, diskotéky, nebo přímo na ulici. Všechny preventivní akce by měly být přímo a správně cílené a je nutné myslet na to, aby nedošlo k „ocejchování“ (označení jako sociálně méněcenného) klienta.

Druhou stránkou věci je ale fakt, že na odrazení potencionálního pachatele od spáchání trestného činu, může mít svůj vliv trestní justice, protože ukazuje rizikovým jedincům, že dopouštět se trestného jednání se nevyplácí a tímto je od takového jednání odstrašuje. (Novotný, Zapletal a kol., 2004)

Terciární prevence

Směřuje svoji činnost přímo na pachatele a oběti trestných činů. U pachatelů se zaměřuje na předcházení recidivy a u obětí se jedná o předcházení recidivy viktimologické. Terciární prevence tudíž nastupuje v případě, kdy byl již trestný čin spáchán. V případě oběti je prevence zaměřena na nápravu stavu způsobeného trestným činem a snaží se co nejvíce obět' přiblížit ke stavu před trestným činem. A u pachatelů mluvíme o resocializaci, kterou se zabývá hlavně vědní disciplína penologie. (Novotný, Zapletal a kol., 2004)

3.2 Prevence kriminality v Brně

Prevenici kriminality na území České republiky se věnuje mnoho institucí, jedná se například o státní nebo soukromé subjekty (různé neziskové organizace apod.), a to jak v oblasti prevence primární, sekundární i terciární. Město Brno je rozděleno na několik městských částí, kdy každý tento samosprávný celek má vlastní program prevence kriminality, který se zaměřuje na specifika dané městské části. Dále se prevencí kriminality v Brně věnuje Policie České republiky, Městská policie Brno a spousta dalších organizací, některé preventivní programy následně představíme.

Městská policie Brno má v oblasti prevence dětské kriminality připraveny výukové programy, které jsou především určeny žákům základních škol a institucím věnujících se dětem. Děti jsou s touto tematikou seznamovány zřetelnou, zábavnou a interaktivní formou, aby je tato aktivita bavila a zároveň všemu dobře porozuměli s ohledem na jejich věk. Jeden z aktuálních projektů Městské policie Brno s názvem *Dalmatin* je zaměřen na děti ze sociálně handicapovaných a nepřízpůsobivých vrstev obyvatel města, obzvláště pak na romské děti. Projekt *Dalmatin* probíhá od školního roku 2007/2008 a jeho základem je fakt, že účast dětí na kriminalitě je značná a vytváří tak závažný společenský problém. Nejedná se však pouze o pachatele trestných činů, ale také o děti, které se stali obětí trestné činnosti. Nejohroženější jsou děti ze sociálně vyloučených a nepřízpůsobivých rodin, kdy jejich znevýhodnění není pouze v nízkém sociálním statusu rodiny, ze které pochází, ale i v příslušnosti k etnické menšině. Nejdůležitějším cílem tohoto programu je inspirace a

motivace dětí z ohrožených skupin k plnohodnotnému trávení volného času, rozvoji potřebných komunikačních dovedností a osvojení si elementárních společenských pravidel. Dále děti v průběhu projektu získají základy právního vědomí a mělo by dojít k posílení jejich důvěry vůči policii a pochopení její společenské funkce. Projekt je realizován ve vybraných školách a třídách, jeho úkolem je vyhledat děti, u kterých je zvýšené riziko sociálně patologických jevů, kdy se může jednat o potenciální pachatele i oběti. Během celého školního roku jsou vyhodnocovány zjištěné skutečnosti, na základě kterých je na konci školního roku vybrána nejrizikovější skupina dětí, která se účastní čtyřdenního pobytu v rekreačním zařízení, kde se s dětmi dále pracuje. (www.mpb.cz)

Další preventivní projekt, který si představíme, zpracovalo a vede občanské sdružení **Ratolest**, které funguje jako nezisková organizace, jež se věnuje mladým lidem. Sdružení Ratolest se zaměřuje hlavně na prevenci a úspěšně řeší příčiny nastalých problémů, ne jejich následky. Jejich program, věnující se dětem do patnácti let, které se dostali do kontaktu s trestnou činností, se jmenuje *Aristoteles*. Projekt Aristoteles je reakce na potřebu rozšíření možností prevence ze strany Probační a mediační služby České republiky a dalších zúčastněných subjektů jako jsou kurátoři pro mládež, školní psychologové atd. Program si jako svoje poslání stanovil snížení negativních následků kontaktů dětí s protiprávním jednáním a působí preventivně proti vzniku a rozšíření sociálně patologických jevů. Hlavními úkoly projektu jsou ztlumení rizika rozšíření sociálně patologických jevů, upevnění sebehodnocení jedince, rozvoj povědomí o morálních hodnotách, posílení dovednosti akceptovat společenské normy a posílit přijetí odpovědnosti za svoje jednání. (www.ratolest.cz)

3.3 Souvislost prevence dětské trestné činnosti a sociální pedagogiky

Sociální pedagogika je vědní obor, který se věnuje sociálně patologické části společnosti, která jedná v rozporu se společenskými normami a dochází tak k ohrožení jejího zdravého vývoje. Řeší otázky výchovy a socializace, působení prostředí na výchovu, zabývá se odlišnostmi výchovy v městském a vesnickém prostředí, podmínkami vzdělávání nepřízpůsobivých skupin. Dále se věnuje také kulturním, etnickým a národnostním menšinám, zdravotně a sociálně znevýhodněným jedincům a jejich výchově a vzdělávání. Sociální pedagogika se nezabývá výchovou v celospolečenském měřítku, ale věnuje se jí cíleněji na mikroúrovni (rodina, škola, atd.), zaměřuje se na spolupráci rodiny, školy a jiných institucí při nápravě výchovných problémů. Přispívá k vývoji zdravého životního způsobu, ke vzniku

ku chtěných mezilidských vztahů a odpovídajících způsobů komunikace. Zaměřuje se také na zájmovou orientaci dětí, na smysluplné využívání volného času a v konečném důsledku i na prevenci nechtěných projevů chování, sociálně patologických jevů a tudíž i kriminality. Do jejího zaměření spadají otázky mimoškolní, mimorodinné výchovy i otázky sociální práce v terénu, která se specializuje na problémové jedince. Vymezení sociální pedagogiky není úplně jednotné. (Hloušek, 2008)

Ze souboru aktivit, kterým se věnuje, je ale patrné, že sociální pedagogika úzce souvisí s procesem prevence kriminality dětí. Z oblastí uplatnění sociálního pedagoga, které uvádí Sekot, „lze do prevence kriminality dětí zahrnout:

- oblast náhradní výchovy,
- oblasti výchovného poradenství,
- oblasti preventivně – výchovné péče,
- oblasti center pro volný čas dětí a mládeže,
- krizová centra,
- instituce penitenciární a postpenitenciární péče,
- instituce probačního pracovníka,
- instituce kriminální prevence,
- instituce péče o mládež apod.“ (Mühlpachr, 2004, s. 57)

Vzhledem k rostoucímu ohrožení dětí sociálně patologickými jevy má v rámci primární prevence velmi důležitou roli význam trávení volného času dětí. Volnočasové aktivity mají mimo vzdělávací a odpočinkové funkce také funkci preventivní. Správná náplň volnočasových aktivit může významně přispět k zamezení vzniku sociálně patologických jevů. Mimo rodiny a školy má v této oblasti svoji nezastupitelnou funkci také sociální pedagog. Dětské volnočasové aktivity se vyznačují svojí spontánností, ale lze jim nastavit záměrnou, plánovitou a cílevědomou formu. Jestliže děti naplňují svůj volný čas spontánně, většinou jsou vedeni nápodobou. S tímto však souvisí nebezpečí spočívající v tom, že děti nenapodobují jen kladné vzory, ale často také vzory záporné. Vzhledem k tomu je velmi důležité, aby byly děti vedeny ke správnému využívání volného času. Vést dítě k využívání volného času může především rodina, jelikož v rodině na dítě silně působí osobnosti rodičů a ostatních členů rodiny. Rodiče mohou se svými dětmi trávit nejvíce volného času a způsob jakým jej tráví, má na dítě silný vliv. Správným směrem v trávení volného času může dítě

navést i škola a učitelé na každé škole, protože právě učitelé jsou ti, které by mělo zajímat, co jejich žáci dělají se svým volným časem. Důležitou roli mají také vychovatelé, pracovníci center volného času a pracovníci dětských organizací, jež by měli být schopni připravit volnočasový program tak, aby odpovídal zájmům a koníčkům svěřených dětí. Děti s rostoucím věkem potřebují být v kontaktu s dětmi stejného věku a často si vzory chování berou právě od nich. V období, kdy přichází do puberty, u nich roste potřeba začlenit se do vrstevnické skupiny. Pokud však správně tráví svůj volný čas pod dohledem kvalitního vedoucího, tak klesá nebezpečí, že se dostanou do prostředí negativně zaměřené party. Děti, které svůj volný čas pravidelně tráví v zájmových kroužcích, centrech volného času, apod., kde mají k dispozici širokou nabídku pro ně lákavých aktivit, necítí nudu, a tudíž nemají nutkání a v konečném důsledku ani prostor vyhledávat nějaké další, potencionálně negativní aktivity. (Hloušek, 2008)

„Požadavek pedagogického ovlivňování volného času se ukazuje jako nezbytná a důležitá součást výchovného působení na děti a mládež. Cílevědomé a záměrné působení pedagogů však musí respektovat základní principy výchovy ve volném čase, především princip dobrovolné účasti, pestrosti a přitažlivosti činností, aktivity, odpočinkového, rekreačního a zájmového zaměření. Výchovné působení ve volném čase musí být velmi citlivé, nenásilné, vychovávané jedince je zapotřebí pro činnost účinně motivovat.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, str. 35)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÁ ČÁST

4.1 Východiska a cíle výzkumu

Tato práce si klade za cíl formou konkrétních případových studií ukázat okolnosti, které mají vliv na kriminalitu dětí a navrhnout možná preventivní opatření kriminality dětí v městě Brně. V praktické části analyzuji dokumenty Orgánu sociálně právní ochrany dětí Úřadu městské části Brno – Sever, dále jen OSPOD. Každá rodina, se kterou OSPOD pracuje, má založenu složku, která obsahuje základní informace o rodině, o jednotlivých dětech, o škole kterou děti navštěvují, dále jsou zde uvedeny jeho školní výsledky, záznamy z jednotlivých schůzek s pracovníkem OSPOD, rozhodnutí soudu týkající se rodiny, zprávy a navrhovaná opatření z diagnostických ústavů, výchovných ústavů a dalších odborných zařízení (lékařské zprávy), apod.

Využil jsem kvalitativní výzkum, který Creswell popsal jako: „Proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell, 1998, str. 12)

Orgán sociálně právní ochrany dětí

Jedná se o státní orgán, který je opatrovníkem dětí v řízeních, kdy je rozhodováno o péči o dítě, o výživném apod. OSPOD vyhledává ohrožené děti, má na starost prevenci v rodinách, zařizuje náhradní rodinnou péči a zpracovává pro soud posudky a doporučení. Podstatou a cílem sociálně právní ochrany dětí je zajistit všem dětem bez rozdílu ochranu a důstojné podmínky pro to, aby mohly své dětství trávit ve šťastném prostředí a nedostávaly se do konfliktu se svým okolím. (www.kr-jihomoravsky.cz)

4.2 Výzkumná metoda

Pro svoji práci jsem zvolil sekundární analýzu dat, jejímž základem byly dokumenty o jednotlivých vybraných rodinách žijících na území města Brna, ve kterých se u dětí vyskytovala trestná činnost. Hlavní podmínkou výběru bylo, aby se dítě dopustilo trestného činu. Na základě tohoto kritéria byly vybrány čtyři rodiny a studiem jejich spisů na OSPOD byly vypracovány čtyři případové studie.

Jedním ze způsobů je hledání okolností majících vliv na dětskou kriminalitu v jednotlivých kazuistikách.

Výzkumné otázky

V empirické části práce odpovídám na tyto výzkumné otázky:

1. Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující vznik a vývoj dětské kriminality?
2. Jaké jsou projevy kriminálního chování dětí?
3. Jakým způsobem správně působit k minimalizaci projevů a následků dětské kriminality?

4.3 Jednotlivé případové studie

Klient č. 1

Klient č. 1 se narodil nesezdaným rodičům, kdy otci bylo 16 let a matce 20 let. Otec se na jeho výchově nepodílí, s klientem se nestýká a momentálně žije jako bezdomovec. Matka je dlouhodobě nezaměstnaná a vedená na úřadu práce, byla odsouzena za ohrožování mravní výchovy svých dětí. Klient má jednoho sourozence a to o dva roky mladšího bratra, který navštěvuje speciální školu, vzhledem ke svým psychologickým a psychiatrickým problémům potřebuje trvalou péči, ve svých jedenácti letech začal užívat toluen a v návaznosti na to se dopustil několika přestupků a trestných činů majetkového rázu, následně byl umístěn do diagnostického ústavu. Vzhledem k jeho zhoršujícímu se závadovému jednání pobýval opakovaně na psychiatrii. Byl odsouzen za loupež, kdy mu byla jako součást trestu nařízena protitoxikomanická léčba.

Klient č. 1 začal mít problémy ve 4. třídě základní školy, kdy se zhoršil v prospěchu a propadl. Ve škole měl nepravidelnou docházku, značné výkyvy pozornosti, často býval ospalý a nevnímal výuku. Dle třídní učitelky bylo velmi pravděpodobné, že užívá nějaké OPL. Později byl přistižen pracovníkem školy, jak mimo budovu školy čichá toluen z hadříku napuštěného touto látkou, tzv. sniffing. Od té doby byl sledován pracovníky OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). V tomto období se také dopouštěl prvních drobných krádeží. V témže roce se začal stýkat se závadovou partou, se kterou pravidelně užíval toluen, přestával respektovat matku a často utíkal z domu, a to i v nočních hodinách. Matka klientovo závadové jednání řešila pouze verbálně napomenutím a „výhružkami“, byla však málo důsledná a navrhovaná opatření nebyla nikdy schopna zcela uskutečnit. Klientovi byl zajištěn pobyt v ozdravovně pro zlepšení jeho stavu. Matka si jej však po deseti dnech

z ozdravovny vyzvedla a to s odůvodněním, že se tam synovi nelíbí. Později téhož roku byl opakovaně přistižen Policií ČR při čichání toluenu.

Počátkem následujícího roku zahájil místně příslušný soud ve spolupráci s OSPOD řízení o výchovném opatření vůči klientovi. Vzhledem k jeho stupňujícím se krádežím a užívání toluenu nastoupil na internátní ZŠ, kde však jeho výchovné problémy pokračovaly a často odtud utíkal. O dva měsíce později byl klient umístěn v dětské psychiatrické léčebně, ke zlepšení jeho chování zde však nedošlo. Po ukončení školního roku trávil prázdniny opět se závadovou partou, kde pokračoval v užívání toluenu a krádeže. V tomto období mu byla soudem nařízena ústavní výchova. Po skončení prázdnin pokračoval v potulce se závadovou partou a užívání toluenu, dopouštěl se už i závažnějších skutků jako bylo vyhrožování a vydírání sousedů nebo vloupání se do neobydlených bytů a jejich devastace. V novém školním roce do školy v podstatě nechodil, když školu navštívil, inicioval šikanu, kdy se sám stal útočníkem. V listopadu téhož roku byl předběžným opatřením soudu umístěn do dětského diagnostického ústavu. Ústavní výchovu vykonával v dětském diagnostickém ústavu a dalších různých obdobných zařízeních (např. dětský domov se školou), až do svých osmnácti let. Za tuto dobu pravidelně ze zařízení utíkal, kdy utekl nebo se do zařízení nevrátil z dovolenky asi sedmatřicetkrát. Na útěku dále pravidelně užíval toluen a dopouštěl se trestných činů a přestupků. V době útěku většinou přebýval doma (v místě svého trvalého bydliště), matka ho v jeho jednání podporovala, poskytovala mu doma potřebné útočiště. Během doby, kdy byl klient na útěku, jeho matka nevyvíjela žádnou snahu zabránit mu ve zneužívání OPL, dále naprosto nerespektovala soudní rozhodnutí o ústavní výchově svého syna, vzhledem k těmto skutečnostem bylo proti ní zahájeno trestní stíhání pro ohrožování mravní výchovy, za což byla pravomocně odsouzena k podmíněnému trestu.

V březnu následujícího roku byl rozhodnutím soudu klientovi uložen dohled probačního úředníka. V červenci téhož roku mu byla soudem uložena ochranná výchova za spáchání dalších činů jinak trestných.

Následující dva roky probíhaly obdobně jako doposud, bez výraznějších změn. V červnu byla klientovi opět soudem uložena ochranná výchova, jejíž součástí byly tři měsíce v dětské psychiatrické léčebně, ze které po několika dnech utekl. V září téhož roku byl PČR zadržen na útěku z ústavní výchovy, vzhledem k suicidálním výhrůzkám byl umístěn na krizové centrum dětské psychiatrické léčebny, ze které po dvou dnech utekl. Později byl opět zadržen PČR, a to při neúspěšném suicidálním pokusu, následně byl opět umístěn na

jiné dětské psychiatrii, odkud utekl a jako už dříve trávil čas se závadovou partou. O měsíc později byl přijat opět do jiné dětské psychiatrické léčebny, kde se rychle adaptoval a jeho stav se po dlouhé době začal zlepšovat. Po měsíci stráveném léčebně byla klientovi umožněna samostatná vycházka s matkou. Matka jeho ošetřujícímu lékaři přislíbila, že se budou pohybovat pouze ve městě, kde je léčebna. Svůj slib však nedodržela a syna vzala do města, kde trvale bydlí. Matka k tomuto uvedla, že chtěla syna vzít jen na chvíli domů, a že nestihli autobus zpět, ale ani druhý den syna do léčebny nedovezla. Po třech dnech byl zadržen PČR v okolí svého bydliště a byl převezen zpět do psychiatrické léčebny, ale ve stavu horším než před návštěvou matky. Klientův ošetřující lékař na základě této události nedoporučil další návštěvy doma (kde má klient přístup k OPL), matka jej může navštívit pouze v prostorách dětské psychiatrické léčebny, dále důrazně apeloval na matku, aby zlepšila domácí prostředí a svoje chování vůči synovi, jinak se jeho stav nemůže zlepšit. V tomto roce také klient dosáhl věku patnácti let.

V únoru následujícího roku byla klientova hospitalizace na dětské psychiatrii ukončena a vrátil se zpět k výkonu ústavní výchovy v dětském domově se školou. V červnu téhož roku mu byla umožněna dovolenka v místě bydliště, během této dovolenky spáchal loupež a několik dalších majetkových přestupků. Na základě těchto skutků mu byla dovolenka ihned zrušena, avšak do výchovného ústavu se nevrátil. Opakovaně byl v této době zadržen PČR, kdy byl vždy umístěn do nejbližšího zařízení, ze kterého ale utekl dříve, než si pro něho přijeli z výchovného ústavu, kam byl zařazen. Do výchovného ústavu se klienta podařilo převzít až počátkem září. Odtud však záhy utekl a na útěku byl až do dubna následujícího roku, kdy byl vzat do vazby.

Během doby, kdy byl na útěku, pokračoval ve svém závadovém jednání. Stále užíval toluen, ke kterému občas přidal i intravenózní aplikaci pervitinu a heroinu, dopouštěl se také další majetkové trestné činnosti. V červnu téhož roku byl klient za loupež odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody na dvanáct měsíců. Za této situace jeho matka podala k soudu návrh na zrušení ochranné výchovy svého syna, který odůvodnila tím, že buď bude její syn po propuštění z VTOS schopen žít řádným způsobem, nebo bude pokračovat ve svém dosavadním jednání, bude za případná další provinění trestně stíhán a vzhledem k jeho minulosti bude ohrožen velmi vysokými tresty. V lednu následujícího roku soud ochrannou výchovu nad klientem zrušil.

V dubnu po propuštění z VTOS se vrátil do výchovného ústavu, odkud v květnu utekl, až v srpnu byl zadržen PČR a navrácen do výchovného ústavu. Ve stejném měsíci mu byla

vzhledem k dobrému chování umožněna dovolenka do trvalého bydliště. Během dovolenky se pravidelně dostavoval k výchovným a motivačním pohovorům na OSPOD, vzhledem k této skutečnosti mu byla dovolenka prodloužena až do konce roku, kdy dosáhl zletilosti. Během této poslední dovolenky pokračoval v drobných majetkových přestupcích a užívání OPL, i když v menší míře než dříve. V posledních letech se rodinná situace v místě klienta bydliště zlepšila. Jeho matka se v rámci svých možností snaží starat o všechny svoje děti a vést je k řádnému způsobu života, zároveň se snaží optimalizovat svoji životní situaci.

Pro jejího syna však není a nebyla výchovnou autoritou a není schopna jeho jednání jakkoliv ovlivnit. Klient je velmi vážně výchovně narušen a na své jednání nemá žádný nadhled. Od deseti let pravidelně užívá OPL a dopouští se majetkové trestné činnosti. V minulosti u něho proběhla veškerá dostupná výchovná, psychiatrická, terapeutická, etopedická a zdravotní opatření, která však neměla žádný výraznější efekt.

Dílčí závěr

Klient vyrůstal v nestabilním rodinném prostředí, na jeho delikventním chování má svůj podíl chybějící vliv otce ve výchově a nízký věk rodičů, což mělo vliv i na vývoj jeho bratra. Odloučenost rodičů a nedůrazné výchovné působení ze strany matky jsou hlavními faktory neúspěšné nápravy klienta. Ze strany OSPOD byla rodině i klientovi poskytnuta veškerá dostupná odborná pomoc i péče, ale vzhledem k tomu, že klient neměl dostatečnou oporu v rodinném prostředí, tato pomoc nedosáhla očekávaného výsledku. Z tohoto vyplývá, že pro klienta by byla vhodná zvýšená kontrola a ústavní péče, protože v rodině neměl klient šanci k výraznějšímu zlepšení.

Klient č. 2

Klient č. 2 se narodil manželům, kdy matce bylo v době porodu devatenáct let a otci osmnáct. Matka má dokončeno odborné učiliště v oboru švadlena, ale doposud nepracovala, nemá tedy žádnou praxi. Momentálně je vedena na úřadu práce a je závislá na státní sociální podpoře a příspěvku životního minima. Otec absolvoval pouze základní školu, později prošel rekvalifikačním kurzem na kuchaře, dále má praxi v řízení nákladních automobilů, ale v současnosti je stejně jako matka veden na úřadu práce a odkázán na sociální dávky státu. Náš klient má o rok mladší sestru, která nemá žádné výchovné problémy a ve škole bez problému prospívá.

V době, kdy bylo našemu klientovi devět let, se rodiče rozvedli, matka si našla nového partnera a děti si rozdělili, matka se starala o dceru a otec o syna. O rok později si matka svoji péči o dceru rozmyslela a nechala obě děti v péči otce. Od tohoto okamžiku se matka s dětmi vídala pouze občasně, alimenty otci neplatila. Otec živil děti z dávek státní sociální podpory a za podpory svých rodičů.

Po pěti letech od rozvodu se k sobě rodiče vrátili, v této době byli oba bez práce, vedeni na úřadu práce. Náš klient v tomto období řádně plnil školní docházku, jeho studijní výsledky byly průměrné, ale neměl žádné výchovné problémy a ve škole se choval slušně. Počátkem následujícího roku byl bezdůvodně napaden neznámým dospělým mužem, kdy si jeho zranění vyžádalo hospitalizaci v dětské nemocnici. Tento incident jej velmi poznamenal, především po psychické stránce, z obdobných situací má strach a tvrdí, že se už nikdy nechce nechat zbít. Od této chvíle vždy, když pocítil, že je v ohrožení a mohl by být napaden, tak se bránil značně neadekvátně a jeho chování doma i ve škole se začalo zhoršovat. Ještě téhož roku byl podezírán z výtržnictví, kdy jej měl poškozený prostřednictvím internetu urážet. Když se poté náhodně potkali na ulici, měl jej poškozený vyzvat ke rvačce. Náš klient toto přijal a po rvačce se normálně rozešli. Po incidentu klient uvedl, že nic neplánoval, poškozenému nechtěl ublížit a svého jednání lituje. Zranění poškozeného bylo natolik vážné, že musel být hospitalizován v nemocnici. Celou věc prošetřovala Policie, kdy bylo zjištěno, že klient měl při rvačce použít „boxer“, následně byl obviněn z výtržnictví a ublížení na zdraví, soudem pro mladistvé odsouzen k podmíněnému trestu. Téhož roku také ukončil základní školu, a to se sníženou známkou z chování. Po ukončení povinné školní docházky pokračoval ve studiu na střední škole v oboru autotronik.

V průběhu letních prázdnin se opět dostal do rvačky po předchozí slovní rozepři, kdy svého známého udeřil opakovaně pěstmi do obličeje. Věc byla dále šetřena jako přestupek, kdy klientovi bylo uloženo napomenutí. Po prázdninách, začal bez problémů navštěvovat střední školu. Dále se účastnil probačního programu, jehož součástí je psychologická a terapeutická pomoc. Vedoucím programu byl vyhodnocen jako velmi aktivní, během programu byl vidět jeho postup, kdy si plně uvědomoval svoje pochybení a chtěl být lepším člověkem. V tomto období přechází zodpovědnost za děti z matky, která se do této chvíle o to co a jak děti dělají, moc nezajímala, na otce. Do konce roku probíhalo vše bez výraznějších výkyvů ve škole, ale v prosinci byl klient přistižen při krádeži, ke které uvedl, že kradl dárek pro sestru.

Počátkem nového roku, jej přestala bavit škola a chtěl přestoupit na jinou školu do oboru kuchař, o měsíc později školu ukončil, zaregistroval se na úřadu práce a vyřizuje si přestup na jinou školu. Také začal chodit na box, aby vybil přebytky energie a byl klidnější. V dubnu byl přijat na novou školu v oboru kuchař, taky chodil na brigády. Doma se zlepšil jeho vztah s matkou, s otcem se vzájemně ignorovali, i matka s otcem mají problémy. O měsíc později se rodiče opět rozchází. Náš klient zůstal s matkou, bydleli na ubytovně a třikrát týdně chodí k matce do práce na brigádu. Jeho sestra zůstala s otcem. V tomto období se náš klient seznámil s novou partou a chodí pravidelně fandit na fotbalové zápasy. Na konci prázdnin byl kontrolován Policií v podnapilém stavu, kdy se s kamarády vracel vlakem z fotbalového zápasu.

Od září začal chodit do nové školy, obor ho bavil a učil se dobře, bez větších problémů v prospěchu nebo chování. Tímto způsobem vše probíhalo až do března následujícího roku, kdy byl opět přistižen Policií, jak v podnapilém stavu s partou odpalovali ve vlaku pyrotechniku. Tentýž měsíc utrpěl vážné popáleniny, kdy mu údajně začali hořet kalhoty při jízdě s kamarádem na motorce, protože je měl znečištěné od oleje. V srpnu téhož roku se opět dopustil trestného činu výtržnictví a ublížení na zdraví, kdy poškozeného opakovaně napadl údery a kopy, za toto jednání byl trestně stíhán a následně odsouzen k veřejně prospěšným pracím. Téhož roku dosáhl náš klient osmnácti let a převzal na sebe plnou zodpovědnost za své jednání.

Dílčí závěr

Klient vykazuje znaky nestability, na což má vliv rodinná situace, kdy rodiče žijí odloučně a také jeho traumatizující zážitek, kdy byl v nízkém věku bezdůvodně napaden, což jej výrazně poznamenalo. Při práci s odborníky však vykazuje dobré výsledky a zlepšuje se. Svůj volný čas však tráví se závadovou partou, se kterou se dopouští protiprávního jednání. Větším dohledem nad klientovým volným časem a smysluplnější náplní volného času by byl eliminován styk s nevhodnými lidmi a bylo by tak dosaženo celkového zlepšení v jeho chování.

Klient č. 3

Klient se narodil z manželského soužití, matka měla v době porodu dvacet jedna let a otec dvacet šest let. Otec byl řádně zaměstnán, poté co byla továrna, kde pracoval zavřena, nemohl sehnat jiné zaměstnání, byl registrován na úřadu práce, absolvoval rekvalifikační kurz a snažil se najít novou práci, ale dlouhodobě bezúspěšně. Matka je na mateřské dovolené s nejmladším synem a zároveň se doma stará o další tři sourozence našeho klienta. Náš klient má dalších pět mladších sourozenců tři bratry a dvě sestry. Rodina žila v naprosto nevyhovujících bytových podmínkách v bytě 1+1 a v tíživé finanční situaci, rodina měla velké finanční dluhy

Náš klient neprospěl již v první třídě základní školy a první ročník musel opakovat, díky tomu se dostal do třídy se svým o rok mladším bratrem, oba navštěvují program zvláštní školy. Oba dva měli ve škole problémy jak s chováním, tak s učením a učitelé měli podezření, že užívají toluen. Když byli do školy pozváni rodiče, tak otec chlapců se choval velmi nezdvořile a nespolečně. Z tohoto důvodu byl dán ze strany školy podnět na OPSOD. Rodiče si svoji špatnou situaci uvědomovali a byli vděční, že se jim někdo snaží pomoci a vycházeli vždy vstřícně a spolupracovali.

Prospěch našeho klienta ve škole byl průměrný a chování velmi špatné, urážel spolužáky a bral jim věci. Jakékoliv pomoci se vysmívá, nad svým jednáním nemá vůbec žádný nadhled. Vždy měl na vše výmluvu, neuměl přiznat vinu a vše sváděl na ostatní s tím, že jej měli navést, provokovali ho a shazovali. Vždy velmi spoléhal na otce a na to, že za něj všechny problémy vyřeší. Ve výchovné zprávě ze školy o klientovi se uvádí, že je velmi neukázněný, stále se všemu směje, svévolně odchází z místa, napovídá spolužákům, vykřikuje a nerespektuje učitele, žaluje na ostatní, neustále lže, vymýšlí si a své jednání svádí na druhé. Svoje chování si však dobře uvědomuje a snaží se ovlivňovat ostatní. Svou vinu vždy popírá, i když je usvědčen důkazy, stále vše popírá, když se u něj najde nějaká ztracená věc, tak uvádí, že mu ji dal někdo do kapsy. Neustále narušuje výuku, ke spolužákům se chová bezohledně. Škola dále uvedla, že po tom co se rodina dostala do péče OSPOD se zlepšila alespoň komunikace s rodiči, kteří přislíbili spolupráci.

Měsíc po prvním pohovoru na OSPOD se chování klienta nijak výrazně nezměnilo, naopak dostal ve škole další poznámku, s dětmi stále nevycházel a na výuku se nesoustředil. O měsíc později již bylo patrné zlepšení v chování, ale klient se zhoršil v prospěchu. V tomto období se zhoršil i prospěch jeho bratra, z tohoto důvodu byl dětem prostřednictvím

OSPOD přidělen dobrovolník na doučování. Rodina vzhledem k vysoké dlužné částce za nájem obdržela návrh na vystěhování se z bytu, proti kterému podala odpor a celou věc se snaží ve spolupráci s OSPOD řešit. O další měsíc později se klient výrazně zlepšil v chování, lépe vychází s učiteli i se spolužáky a prospěch se mu také zlepšil.

Následující měsíc se objevily první informace o delikventním jednání našeho klienta, kdy se buď sám, nebo v partě kamarádů, kde byl i jeho bratr, dopustil několika majetkových přestupků. V obchodním domě odcizili větší množství časopisů. Dále se bratři začali stýkat se závadovou partou, se kterou sbírají po ulicích staré železo. Naš klient byl v tomto období prošetřován pro několik činů jinak trestných, konkrétně se jednalo o krádeže. Rodiče začali nad výchovou chlapců ztrácet kontrolu a nebyli pro ně dostatečnou autoritou, jejich mladší bratr již v pěti letech neměl žádný respekt vůči autoritám a svoji matku absolutně neposlouchal. Jejich dvě mladší sestry měly zase problémy ve škole, kdy starší z nich musela opakovat první ročník základní školy a mladší ze sester dokonce opakovala přípravnou třídu. Vzhledem k těmto okolnostem dal OSPOD podnět k soudu, aby bylo klientovi uloženo výchovné opatření dohled.

Třetí třídu zvláštní základní školy náš klient dokončil bez nějakých výraznějších problémů. Až do konce školního roku trvalo jeho postupné zlepšování v učení i chování, kdy hlavně při učení byl velmi pečlivý, ale měl svoje tempo a ne vždy stíhal ostatním. Působil však dojmem, že neměl zájem na sobě dále pracovat, byl nemluvný, všemu se smál a snažil se hlavně nemít problémy, aby je nemusel řešit. V polovině letních prázdnin byl přistižen Policií při vloupání do vozidla, k celé věci však uvedl, že o ničem neví a že nic neprovedl.

Od počátku nového školního roku byly s naším klientem problémy jak ve škole, tak mimo školu. Koncem září byl přistižen při krádeži mobilního telefonu v nákupním centru, kdy poškozený seděl na lavičce a telefon měl položený vedle sebe. K celé věci pouze uvedl, že jej navedl kamarád. O několik dní později se dopustil činu jinak trestného a to vydírání, kdy pod pohrůzkou násilí požadoval po o rok starším chlapci finanční hotovost. Dle poškozeného mělo toto trvání trvat 2-3 týdny, než tento vše řekl své matce, a to vždy, když se na ulici potkal s naším klientem. Jednou hrozil poškozenému i nožem, který držel v ruce. K celé věci poté spontánně uvedl, že peníze mu poškozený dlužil za ztracený míč, svého jednání lituje a rád by se poškozenému omluvil a peníze mu vrátil.

Počátkem listopadu byl oběma bratrům usnesením soudu stanoven opatrovník v podobě města, kde mají trvalé bydliště a o měsíc později jim bylo soudem uloženo výchovné opat-

ření dohled. O několik dní později bylo našemu klientovi uloženo výchovné opatření dohled probačního úředníka za výše uvedenou krádež mobilního telefonu. Do konce roku vše probíhalo bez výrazných obtíží, školní výsledky měl náš klient dobré, ale měl značnou absenci, kvůli častým nemocem způsobených katastrofální hygienickou, bytovou a sociální situací rodiny.

V lednu následujícího roku byl náš klient přistižen, jak se svým strýcem krade železo. Koncem ledna mu bylo uloženo další výchovné opatření za vydírání, a to napomenutí s výstrahou.

Dílčí závěr

Rodina klienta žije v katastrofálních hygienických, sociálních i finančních podmínkách, což se projevilo hlavně na zdraví celé rodiny. Navzdory tomu, mají rodiče od počátku problémů svého syna i celé rodiny tuto vážnou situaci řešit. Po intervenci OSPOD a dalších odborníků bylo u klienta patrné zlepšení ve škole i v jeho chování. Rodiče však situaci přestali zvládat a následkem toho bylo zhoršení chování klienta. Rodiče pro něj nejsou dostatečnou autoritou, a tedy nemůžou mít velký vliv na zlepšení jeho chování. Z toho plyne, že je vhodná zvýšená odborná kontrola klienta, případně i ústavní výchova.

Klient č. 4

Klient se narodil z družského soužití rodičů, jako nejmladší z pěti dětí, kdy matce bylo při porodu třicet let a otci dvacet šest let. Otec byl jako dlouhodobě nezaměstnaný veden na úřadu práce, a má za sebou výkon trestu odnětí svobody za závažný trestný čin. Matka je taktéž jako nezaměstnaná vedena na úřadu práce. Rodina žije v bytě 3+1, aktuálně probíhá soudní řízení o jejím vystěhování kvůli dluhům za nájem. Hlavním příjmem rodiny jsou dávky v hmotné nouzi.

Nejstarší bratr našeho klienta je hluchoněmý a v domácnosti matky přebývá jen občasně, jako nezletilému mu bylo soudem uloženo výchovné opatření dohled. Druhý bratr je momentálně ve výkonu trestu odnětí svobody, stejně jako jejich otec, za závažný trestný čin. Starší ze dvou sester našeho klienta žije v domácnosti matky společně se svými třemi dětmi a druhem (otcem jejich dětí), mladší sestra má ukončenu základní školní docházku, je jako nezaměstnaná vedena na úřadu práce a žije v domácnosti matky se svým dítětem. Všem sourozencům byla v minulosti poskytnuta veškerá komplexní pomoc a podpora ze

strany OSPOD prostřednictvím sociálních pedagogů, psychologů, terénních pracovníků, rodinných asistentů apod., vše ale bez efektu.

Problémy našeho klienta začaly, když chodil do páté třídy základní školy. Jen za období od září do prosince měl zameškaných 126 hodin, z toho 36 bylo neomluvených, a když už do školy přišel, tak vždy nepřipraven. Matka jej v záškoláctví podporovala, jeho absenci neomlouvala včas a omluvenky dopisovala až zpětně, podle dní kdy chyběl. Často jej omlouvala z nesmyslných důvodů nebo kvůli návštěvám u lékaře, při ověření skutečnosti u lékaře bylo ale zjištěno, že tam náš klient vůbec nebyl. Když chtěla škola tuto skutečnost s matkou řešit, vždy se vymlouvala, že má něco důležitého a že do školy nemůže přijít. V případě, že do školy přišla, tak dohodnutá opatření se synem nedodrželi ani jeden den.

Podobný přístup k řešení problémů měla matka i vůči OSPOD, v posledním roce nikdy nepřišli se synem na schůzku včas, neměli zájem špatnou situaci řešit, žádné opatření navrhané OSPOD se jim nelíbilo. Vzhledem k těmto skutečnostem byl dán podnět ze strany OSPOD na soud k zahájení řízení o výchovném opatření pro našeho klienta.

I ve druhém pololetí měl klient nedostatečnou školní docházku. OSPOD vykonával nad rodinou důsledný dohled, ale rodiče byli neustále nekontaktní a bez zájmu nastalou situaci řešit, na smluvené termíny nechodili. Následující školní rok probíhal totožně jako předešlý, náš klient chodil do školy zřídka a nepřipraven, bez pomůcek a bez jakéhokoliv zájmu.

Matka sama od sebe přišla na OSPOD, až když jim bylo doručeno předvolání k soudu ve věci výchovného opatření klienta, jednání bylo stanoveno na počátek února následujícího roku za účelem výslechu celé rodiny. Situace v rodině byla však stále špatná, klient měl vysokou absenci a mnoho neomluvených hodin a matka nerespektovala požadavek školy na odůvodněné a pravdivé omluvenky, synovu absenci stále omlouvala lživými a smyšlenými omluvenkami. Otec neměl o výchovu syna žádný zájem, nepřišel ani jednou na OSPOD. Rodiče neměli nad situací rodiny žádný nadhled a nechtěli ji řešit, vzhledem k tomu byl podán podnět k soudu na uložení ústavní výchovy našeho klienta, jenže jeho otec nedorazil ani k soudu. Z tohoto důvodu bylo jednání opět odročeno, a to až na měsíc červen. Teprve poté se situaci v rodině začala mírně zlepšit. Náš klient měl však stále vysokou absenci, ale úroveň omluvenek ze strany matky se zlepšila. Matka také lépe spolupracoval se školou a na OSPOD docházela téměř jednou týdně. Na základě pozitivních změn v rodině byl ze strany OSPOD podán návrh pouze na výchovné opatření dohled, na místo

původní ústavní výchovy. O tomto bylo rozsudkem soudu rozhodnuto v červnu, soud současně potrestal rodiče za ohrožování výchovy mládeže a to podmíněným trestem.

Náš klient i přes velké množství zameškaných a neomluvených hodin prošel až do osmého ročníku základní školy. V tomto období byl několikrát přistižen, jak si falšuje omluvenky, za toto byl potrestán důtkou ředitele. Když už do školy dorazil, nezůstával na odpolední vyučování, měl problémy s chováním, kdy kouřil na záchodě, napadal spolužáky. K útoku na spolužáka uvedl, že jej to mrzí a že se jen zastal jiného kamaráda. Na konci školního roku měl zameškáno 52 % pololetní docházky a nebyl hodnocen ze čtyř předmětů, i přes to prošel do devátého ročníku. Poslední ročník dorazil do školy hned první školní den, poprvé za celou dobu trvání povinné školní docházky.

V říjnu náš klient společně se svou kamarádkou napadl stejně starého chlapce a okradl jej, čin byl policií kvalifikován jako loupežné přepadení a momentálně probíhá jeho vyšetřování. K celému incidentu klient opět uvedl, že o ničem neví a dívku, se kterou měl čin spáchat, údajně vůbec nezná.

Počátkem prosince jeho kamarád ukradl na faře, kam chodí do volnočasového centra, peněženku z kabelky vychovatelky, v peněžence byla platební karta a náš klient se podílel na pokusu vybrat peníze z bankomatu. Koncem měsíce, se klient pootevřeným oknem vloupal na faru a ze dvou kabelek vychovatelek ukradl peněženky. K incidentu bez rozmyslu uvedl, že o ničem neví, nikde nebyl, nic neudělal a že to byl někdo jiný, poté zase uvedl, že ho navedli kamarádi. O několik dní později se k incidentu doznal a sliboval, že se poškozeným omluví a škodu uhradí. V tomto období má stále velké problémy se školní docházkou, v pololetí nebyl hodnocen ze žádného předmětu a z jeho reakcí je patrné že mu to starosti nedělá. Matka by byla ráda, kdyby ukončil základní školu a šel do učení a neměl tolik volného času na delikventní jednání, syna však výrazněji nepodporuje.

Na poslední schůzce v březnu klient na OSPOD uvádí, že se byl omluvit na faře a uhradil způsobenou škodu. Dále má v plánu po ukončení základní školy se přihlásit na odborné učiliště a vyučit se zedníkem.

Dílčí závěr

Klient vyrůstá v početné a nestabilní rodině, kdy se na výchově podílí převážně matka, vzhledem k tomu, že otec byl ve vězení a ani po propuštění se o syna moc nezajímá. Vzhledem k trestní minulosti klientova otce i sourozenců má i on určitou predispozici k tomuto jednání. Matka, která nepracuje a kryje synovo záškoláctví, pro něj není vhod-

ným vzorem a o to co její syn dělá ve volném čase, se moc nezajímá. Vhodným opatřením by byl větší dohled nad klientovou docházkou do školy a jeho volným časem. Přihlédnout by se však musel k tomu, jestli by bylo zlepšení možné dosáhnout v domácím prostředí, nebo by se muselo využít ústavní výchovy.

4.4 Závěr výzkumu

Ve výzkumu odpovídám na následující výzkumné otázky:

1. Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující vznik a vývoj dětské kriminality?

Ze sekundární analýzy jednotlivých případových studií vyplývá, že hlavními faktory ovlivňující vznik a vývoj dětské kriminality je špatné rodinné prostředí, vliv závadových part a s tím spojené nevhodné trávení volného času. I přesto, že státní i neziskové organizace zabývající se touto problematikou, věnují postiženým dětem a jejich rodinám velké úsilí a pomoc. Nedaří se o nápravu chování u dětí a to zejména z důvodu špatného vlivu rodinného prostředí. Z toho vyplývá, že rodina, ve které nejsou narušené vztahy, je základním článkem pro kvalitní vývoj dítěte.

2. Jaké jsou projevy kriminálního chování dětí?

Z kazuistik vyplývá, že projevy prekriminálního chování dětí souvisí převážně s poruchami chování, jako je lhaní, krádeže, či záškoláctví. Výzkumem bylo zjištěno, že děti z jednotlivých případových studií se nejčastěji dopouštějí majetkové trestné činnosti a v mnohých případech i za použití násilí. Toto zjištění potvrzuje vývoj dětské kriminality na území celé České republiky, jež je popsán v podkapitole 2.3 Děti nejčastěji páchané trestné činy. Jak je však patrné z případové studie klienta č. 2 u dětí v Brně se vyskytuje i násilná trestná činnost bez zjevného zájmu touto činností získat nějaký materiální zisk.

1. Jakým způsobem správně působit k minimalizaci projevů a následků dětské kriminality?

Jak vyplývá z odpovědi na výzkumnou otázku č. 1, největší vliv na vznik a rozvoj dětské kriminality ve výše uvedených případech má rodina a její prostředí. Z toho vyplývá, že při nápravě delikventního jednání dítěte se nestačí zaměřit pouze na něj, ale věnovat pozornost celé rodině. Dalším výrazným faktorem je trávení volného času, jak je popsáno v podkapitole 2.1 Příčiny vzniku kriminality, pokud dítě vyrůstá ve zdravém rodinném prostředí, tak negativnímu vlivu okolí nebo závadové party nepodlehne vůbec, nebo obtížněji. Pokud

však dítě nemá v rodině potřebné vzory a zázemí, tak vlivu okolí podlehne snadno, což se potvrdilo i v jednotlivých případových studiích. Nad tím jak a s kým děti tráví volný čas, je tedy nutné důsledně dohlížet.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se věnoval dětské kriminalitě. Mým cílem bylo zjistit, jaké jsou hlavní okolnosti ovlivňující dětskou kriminalitu a jak se projevují. Vzhledem k tomu, že jsem se v praktické části věnoval situaci v brněnské městské aglomeraci, vybral jsem si pro výzkum čtyři rodiny, jejichž děti se dopustily trestného činu a jsou nebo byly klienty Orgánu sociálně právní ochrany Úřadu městské části Brno – sever.

Město Brno jsem zvolil z důvodu toho, že zde žiji a pracuji zde u Policie České republiky, tudíž se s touto problematikou profesně setkávám poměrně často.

Z teoretické části která popisuje problematiku vzniku dětské kriminality vyplývá, že nelze zachytit veškeré příčiny delikventního chování. Každý člověk je jedinečná bytost, na každého z nás působí různé vlivy jinak, ať už se jedná o rodinu, ze které pocházíme, školu kam jsme chodily, nebo prostředí kde trávíme svůj volný čas. Taktéž každý z nás tyto vlivy vnímá a čerpá z nich odlišné zkušenosti během celého života. Naše společnost se stále rychle vyvíjí a my se tomuto vývoji snažíme přizpůsobit, pokud bychom tak neučinili, může to pro nás znamenat ztrátu v jakékoliv oblasti (rodina, přátelé, práce, apod.) Tato úspěšná doba má vliv i na dnešní podobu rodiny, jednotlivý členové spolu tráví stále méně času, což se negativně projevuje především na dětech. Pokud se ještě jedná o nekompletní rodinu, kde se o dítě stará jen jeden z rodičů, může být tento dopad ještě větší. To však neznamená, že dítě vyrůstající v takovýchto podmínkách musí být nutně delikventem. Nejzásadnější jsou dobré rodinné vztahy mezi všemi členy rodiny a pocit jistoty důvěry a lásky pro dítě.

Při nápravě delikventního jednání je tedy nutné se zaměřit na celé rodiny nestačí pouze péče o jednotlivce. Toto tvrzení potvrzuje závěr empirické části této práce, pokud se totiž povede o nápravu rodiny jako celku, má to blahodárný a nedocenitelný vliv i na samotné dítě.

Preventivní činnost nemůže vyléčit společnost od kriminálních činů, ale najde se spousta fungujících projektů, které mají dobré výsledky a je tedy nutné se o prevenci zajímat a věnovat se jí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRIESTENSKÁ, A., *Sociálně patologické jevy v období dospívání*. Brno, 2007. 59 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno.
- [2] CRESWELL, J. W., *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c1998, xv, 403 p. ISBN 07-619-0144-2.
- [3] FISCHER, S., ŠKODA, J., *Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4727-813.
- [4] HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003, 105 s. ISBN 80-7290-128-1.
- [5] HERETIK, A., *Základy forenzní psychologie*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo, 224 s. ISBN 80-080-1870-4. 1993
- [6] HEŘMANSKÁ, D., *Psychologická analýza dětské predelikvence: s interdisciplinárními aspekty a metodou posuzování činů*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1994, 97 p. ISBN 80-704-1097-3.
- [7] HLOUŠEK, J., *Kriminalita nezletilců jako sociálně-patologický jev*. Brno, 2008, 122 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno.
- [8] HRONCOVÁ, J., KRAUS B., *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. Vyd. 1. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2006. ISBN 80-808-3223-4.
- [9] CHMELÍK, J., *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 201 s. ISBN 80-717-8739-6.
- [10] KRAUS, B., HRONCOVÁ, J., *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-807-4350-801.
- [11] KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H., *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-717-9813-4.
- [12] MATĚJČEK, Z., *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-042-4526-9.
- [13] MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., *Mládež a delikvence: možné příčiny*,

- struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3678-258.
- [14] MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.
- [15] MÜHLPACHR, P., *Problémy současné společnosti*. Brno: IMS, 2001, 105 s.
- [16] MÜHLPACHR, P., *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 194 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-802-1045-507.
- [17] NETÍK, K., Netíková, D., *Vybrané kapitoly z forenzní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha, 1991. ISBN 80-706-6518-1.
- [18] NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7026-2.
- [19] ŠÁMAL P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s.1199, ISBN 978-80-7179-375-5.
- [20] URBAN, L., DUBSKÝ, J., *Sociální deviace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 167 s. ISBN 978-807-3801-335.
- [21] VEČERKA, K., *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 202 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0824-X.
- [22] ZOUBKOVÁ, I., *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-864-7308-2
- [23] Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=68040&fulltext=&nr=40~2F2009&part=&name=&rpp=15#local-content>>
- [24] Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=30139&fulltext=&nr=141~2F1961&part=&name=&rpp=15#local-content>>
- [25] Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=55745&fulltext=&nr=218~2F2003&part=&name=&rpp=15#local-content>

Internetové zdroje

- [1] Policie České republiky. *Kriminalita* [online]. © 2014 [cit. 2014-01-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- [2] Městská policie Brno. *Program Dalmatin* [online]. © 2006–2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.mpb.cz/program-dalmasin/>
- [3] Ratolest Brno, o.s. *Aristoteles* [online]. © [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.ratolest.cz/nase-prace/deti-mladez/preventivni-programy/aristoteles>
- [4] Krajský úřad Jihomoravského kraje. *Bezpečně v kyberprostoru – OSPOD* [online]. [cit. 2014-2-12]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/kyber/ospod.html>

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Přehled dětské kriminality dětí do 15 let věku za období let 2008-2013 - s. 24

Tabulka č. 2: Přehled dětské kriminality dětí do 18 let věku za období let 2008-2013 - s. 25

